

ASHA ARCHIVES

2361

ASHA ARCHIVES

॥ १०८ ॥
॥ १०९ ॥
॥ ११० ॥

॥ १११ ॥

॥ ११२ ॥

॥ ११३ ॥

॥ ११४ ॥

॥ ११५ ॥

पुस्तक कोशिका

2361

श्रीगणेशायनमः ॥ श्रीगणेशायनमः ॥ श्रीगणेशायनमः ॥ श्रीगणेशायनमः ॥
 रसाविष्णुवैलोक्याधिपतिप्रभु ॥ नानासात्वोद्धतवसः राजनी
 तीतमुच्यते ॥ १ ॥ वैलोक्यकाश्याधिपतिः श्रीविष्णुकननमस्तुता
 रि चानककृषीत्वरते नानासात्वोद्धतवसः राजनीत्यात्मगर्द्धि
 ॥ अविज्ञेयमीदंशास्त्र नरोत्तमसितितत्त्वतः ॥ धर्मपिदेसविनय
 कार्यकार्यसुप्रसुप्त ॥ २ ॥ जो मनस्य लेखोत्तमस्यपक्रिमाधयोध
 र्मयोऽधर्मयोवधीनः ॥ ३ ॥ यो धर्तियाकामहो योगर्तुयोगगर्तुम

निःज्ञानउपदेसदिनाकोसाध्वर्हता ॥ तदहंसंप्रवक्ष्यामी न
 रानाहितकाम्पया यनःप्रलाप्रवर्धते मात्रैवहितकारिनि ॥ ३ ॥ तनु
 व्यकोहितगर्तकन चानककृषीत्वरते नानासात्वोद्धतवसः राजनीत्यात्मगर्द्धि
 लेखोत्तमस्यपक्रिमाधयोध ॥ ४ ॥ यो सात्वतो
 पोसन्पादु ॥ ५ ॥ मूलसुप्रवक्ष्यामी चानककृषीत्वरते नानासात्वोद्धतवसः
 विज्ञानमात्रेन सर्वलवहिजायते ॥ ६ ॥ चानककृषीत्वरते नानासात्वोद्धतवसः
 वकनहृदर हेतुनरोत्तमस्यपक्रिमाधयोध ॥ ७ ॥ यो सात्वतो

मन्त्रधर्मधुमन्त्रसुभजांन्यादुष्ट

मूर्धसिध्दोपदेसेन दुस्ता

स्त्रिभारनेन च ॥ द्विषतां संप्रयोग्यन परिउत्तोपेव सिदति ॥ ५ ॥ मूर्ध
सिध्दकनउपदेसदियाको दुस्तस्मात्सीताईगहनादियाको सनु
सितप्रीतिगन्थाको व्यर्थहुं ह जानीपरित्तमभयापनीभासिद्ध ॥
गुरिाभीसहस्रपक्क परिउत्तैसहसंकथा ॥ कुलीभीसहमीनले
कुर्वीनोनाबसिदती ॥ ६ ॥ गुरिाकमनुष्यसितसंगगर्नु परिउत्तसीत
कथावास्तनिर्नु कुलसन्नासितमीनलाउनु यतिगन्थापदी त्योपनु

॥ ५ ॥

॥ ५ ॥

व्यकैलेपनिविगर्देन ॥ उन्मत्तानां भुजंगानां मध्यपानानन्दं निनां ॥ हि
नाराजकुलानां च विद्यासंनिगतायुष ॥ नदुलासंग सपसंग हातिसं
गराजासंग मनुवालासंग स्त्रिसंग विद्यासंग नीमनुष्यको आचुघन
दखन् ॥ वैरिनांसहविद्यासं योनिकर्तुमीक्षति ॥ सहसायेषुसमुपम
नितपतिउध्येते ॥ ७ ॥ वैरिसंगजोमनुष्यलेविद्यासंगला त्योमानीसुख
कातुप्यामानीदाईकनहखवातवत्यापदिनीदायाकोरुमियलातलैहो
धनधानेप्रयोग्यगु विद्यासंगहनेबुच ॥ आहावेनहारेषु तेकलजा
सदाभय ॥ ८ ॥ धनकमाउदामा लेति किसानगदमा व्यवहाएदामास

५
आनमानु ॥ नगुरुसहसिमाता नगुरुसहसिपीता ॥ यस्तारेतिमहा
घोरं संसारेदधीदुक्तरं ॥ १० ॥ गुरुजनिमान्नामापनिभयन वाचापनिभय
न कानमन्या वाचासहता हिलेता जन्ममात्रदिच्छैर्गुलेता संसारसमुद्रता
रिदिच्छैर्न तस्यार्थगुरुवदोदुन ॥ मातागंगासमंतिर्धः पीतापुष्करमेव
च ॥ गुरुकेडासंतिर्धः मातागंगा पुनः पुनः ॥ ११ ॥ आमाभन्यागंगातिर्धज
तैदुन वाचाभन्यापुष्करतिर्धजतैदुन गुरुभन्याकेदारतिर्धजतैदुन आमाता
ईवांवागंगाजैमानु ॥ विप्राहपुंरुतपानां क्षमाहपंतपश्वीनां ॥ कोकि
लानासंरुपं नारिहपप्रतिबुता ॥ १२ ॥ कुरुपीकोरुपविप्राहो नपश्वीकोर

पक्षमाहो कोकिलकोरुहाहो त्विकोरुपप्रतिबुताधर्महो ॥ नचवि
प्रासमोबंधु नचव्याधिसमो ॥ १३ ॥ नचापत्नेसमलोहो नचदैवात्मवैरं ॥ १३ ॥
विप्राजतिकोपुलो आक्रामाईमीचैर्न हेगजतिकोसत्रुधरुहै न होराज
तिकोपीपारोअरुहै न दैवतिर्नेकोवलीयो अरुहै न ॥ विप्राप्रभासिनो
मीचं भार्यामीचं ग्रहेषुच ॥ आतुरस्योषधं मीचं धर्ममीचं पारुच ॥ १४ ॥ पदे
सकोमीचविप्राहो यकोमीचसाक्षीहो रोगकोमीचऔषधीहो पलो
ककोमीचधर्महो ॥ दुराधीताविषंविप्रा अजीर्णभोजनंविषं ॥ विषंगो
सिददिद्विष्य वृधस्पतरुनिनिषं ॥ १५ ॥ अभ्यासहोआपहि पञ्चाकोवि

आपनी विषकुं छु. कंगल मया पही दाजु भाई पनी विषकुं छु. नप चाई बाया
 पछि शुं नपनी विषकुं छु. बुढा लगई तहूनि त्रिपनि विषकुं छु. ॥ अनाभासै
 हता विआ. निस्पहासै हता त्रिप. कुविर्ष्य नहतं सत्र. मत्पदो वै हतो न प
 १६ अभासहो आपछि. पद्माको विआपनी नासिंद. सधै हास्याप दिवा
 सिनासिंद. व्युधटिया पन्नास्पतनासिंद. मंत्री घटिया भयारा जानासिंद.
 ॥ यस्य पुत्रो न विदांसो. न शूरो न वपाणिज. शंभुकालं कुलंतस्य. न तत्र चैव
 सर्व ॥ १७ ॥ जस्को होरा बुधी वत्र पनि भयन. परिउतपनी भयन. सुरोपनी छे
 न. तस्को कुल शूरा हो. चन्द्रमान भयकोरात्री जलो. ॥ १८ ॥ सर्व ॥ दिप

४

कोचरु. प्रभाते रविदिपको ॥ वैलोक्य दिपको धर्म. सुपुत्रं कुलदिपको ॥ १९ ॥
 रविको दिपचन्द्रमा हो. दिनको दिप श्रीसूर्य हो. कुलको दिप शुपुत्र हो राहो
 वैलोक्यको दिप धर्म हो. ॥ जनेता वषनेता वयलु विआं प्रयहति. अंन
 दाता भयंदाता. पंचैते पीत रस्मता ॥ १९ ॥ आफु जन्माउन्ना पालनागर्भा विद्र
 पद्माउन्ना. अंनया नुदित्या. भयमारस्यागर्भा. ईपाच जन्मा रवा मंनु. ॥ २० ॥
 गुरुपत्नी रजपति. मित्रपत्ति तथैव च ॥ पत्नी माता स्वमाता च. पंचैते मा
 त रस्मता ॥ २० ॥ गुरुकास्त्रि. मीत्रवावाकास्त्रि. आक्रास्त्रि. शमा. आफु
 जन्माउन्ना. पालनागर्भा. ईपाच जना कुलमा मा मंनु. लालयेत्यं

चवर्षीनी दसवर्षीनी तादयेत् ॥ संप्राप्ते षोडशे वर्षे पुत्रमीव समाचरेत्
 २१ ॥ पाचवर्षसम्महोराकनलातनागर्तु दसवर्षसम्मतादनागर्तु स्वद्व
 र्त्तमयापक्षी पुत्रकनमीव जैमानु ॥ ॥ लालना दहवो दोषा तादना दह
 वो गुराणा ॥ तस्मात्पुत्रं च सिद्धं च तादयेत् न तु लालयेत् ॥ २२ ॥ होराकनसिद्ध
 कन आक्राष्टु सितंगवेलन दियानवशैवै गुराङ्गं नृत्कारणाले होराक
 नसिद्धकन ताडनाग्यावशै गुराङ्गं ॥ ॥ हवीरभासयो स्यातां प्रज्ञ
 या किं प्रयोजन तावुमौयादन स्यातां प्रज्ञाया किं प्रयोजन २३ जस्म
 नुष्पका विप्रापद्नुमा ईच्छा ज्ञासद्धत तस्का ज्ञानभयापनी कानभया

पत्रिका जस्का पद्नुमा ईच्छा ज्ञासद्धत तस्का ज्ञानभयालेका
 गर्ता ॥ पुत्रास्तु विविधैसा त्रै नियो ज्ञासततं बुधै ॥ निति लाबुधीसं
 पन्ना भवन्ति वलपुजीता ॥ २४ ॥ ज्ञानिमनुष्यले होराकन सात्त्वपद्ना उ
 तु शास्त्रज्ञान्यापदि नीति ज्ञादहर् बुधीङ्गं नृत्तवै लोकलेमां नेगर्दि
 ॥ पठपुत्रकिमालस्य मपठो भावाहकः ॥ पठत पूजीतो राजा पठपुत्रो
 दिनेदिने ॥ २५ ॥ चानकनवी स्वले ज्ञाक्राष्टुत्रकन भंद्धु नृत्तवहोपद्
 पद्ना देवी राजाले लोकले मां नेगर्दि नृत्तपद्ना देवी मा विप्रु हलजा
 नृपला ॥ गुरो बुद्धीयतां यत्न किमानोपे प्रयोजन विधीयते न

घण्टाभीगावर्द्धिविवर्जितं ॥ २६ ॥ मन्त्रामनुष्यले गुणसिक्कनुः अलसी
ननु गुणाणां न्यामनुष्यले गहनालायापनीथुनोदुंदैन अर्थो क
मन्त्रा बुद्धागईकन गलामा घण्टालाईदियापनीमोलमीलैनः ॥
नरस्याभरणं रूपं रूपस्याभरणं गुणं ॥ गुणस्याभरणं ज्ञानं ज्ञानस्याभ
रणं क्षमा ॥ २७ ॥ मनुष्यको गहना रूप हो रूपको गहना गुण हो गुणको
गहना ज्ञान हो ज्ञानको गहना क्षमा हो ॥ गुणं पदसिमा रूपं सिलं
पदसिमा कुलं ॥ सिद्धिं पदसिमा विद्या भोगं पदसिमा धनं ॥ २८ ॥
रूपं किमनीनस्वधनुः गुणं किमनीनस्वधनुः कुलं किमनीनस्वधनुः

नुः सिलस्यभावद्वकिमनीनस्वधनुः विद्यापद्माकोद्वकिमनीनस्वधनुः सि
द्धिद्वकिमनीनस्वधनुः धनद्वकिमनीनस्वधनुः वातुषुवाउनुकागईमनी
नस्वधनुः ॥ अगुणस्य हतं रूपं असिलस्य हतं कुलं ॥ असिधिश्वहता वि
द्या अभोगस्य हतं धनं ॥ २९ ॥ गुणनद्वन्याको रूपवार्थ हो सिलनद्वन्याको
कुलवार्थ हो सिद्धीनद्वन्याको विद्यावार्थ हो दानभोगनगर्माको धनवार्
थ हो ॥ गुणं भूषायते रूपं सिलं भूषायते कुलं ॥ सिद्धिं भूषायते वि
द्या भोगं भूषायते धनं ॥ ३० ॥ रूपको गहना गुण हो कुलको गहना सिल
स्यभाव हो विद्याको गहना सिद्धी हो धनको गहना दानभोग हो ॥ ॥

सुकलेजोजयकं न्याः पुत्रं विप्रसुजोजयेत् ॥ वसनेजोजयद्वुः मीत्रं
 धर्मनी योजयेत् ॥ ३१ ॥ कं न्यादिनु व्यसकुलमाः क्षोराकनतानैदेवीसा
 त्रमालाउनु शत्रुकनविपतिमालाउनु मीत्रकनधर्ममालाउनु ॥
 नात्पुचसिषाएमेहः नात्पुनीष्टासातरं ॥ व्यवसायसहायानां नातिपा
 रोमहो धोदे ॥ ३२ ॥ उपायलेतासुमेहपर्वतपनी अग्लोहेनः पातालप
 निगैजोहेनः समुद्रपनिपाः कुनुसकिंद् तत्कारणज्ञानी जनलेउग्रम ॥ ३
 नहोउनु ॥ श्लोकेनचतदर्थेनः मादेनैकाक्षरेनवा ॥ अवधादिवसं
 कुर्याः दानाध्ययनकर्मसु ॥ ३३ ॥ सुखीनगः एकश्लोकभयापनिः यक

चान् यकगोष्टाभक्षरभयापनिसदा सुखीनगः पिपङ्गातवविप्रापा
 र्हे ॥ ॥ योजनानां सहस्रानिः वृजं न्यातिपीपीलीकाः ॥ अगधं वै
 नतेयोपीः पदमेकं नगहति ॥ ३४ ॥ अभ्यासनहोडिहिमापदिः किसी
 जापनीहजारजोजनजानसकिंद् आलस्यभयापदिगहदपस्मिभ
 यापनीकनैजानसकिंदेनः ॥ सनैरथासनैविप्राः सनैपवतमा
 हहाः ॥ सनैधर्मश्चकामश्च व्यायामश्च सनैसनै ॥ ३५ ॥ धनकमाउदा
 माः खेति किसानगर्दामाः विप्रापददामाः चर्वतचक्रदामाः विस्तारग
 णिमापुग्दध्न् चानोगचालेकुंदेनः ॥ गुरुसुश्रवयाविप्राः पुः

८
करेन धनेन वा ॥ अथ वा विद्यायां विद्या चतुर्थे नोपलभ्यते ॥ ३६ ॥
विद्याया उनुयति थोकले मात्रं ॥ काका भन्या गुरुका स्यात्ता गहि
अथ वा धनदिक्कन किन विद्याले विद्या साति कन न्यति थोकले मात्र
॥ ३७ ॥ यका स एव तां योगुरुना भीमं नेते ॥ त्वानयो नोस
तंगो चो चो दाले स्वपी जायते ॥ ३८ ॥ यक गोता अक्षरसि का उन्माभ
यावनी जोगुरुमां दैन स्वयजो निकुकर भैके चो दाल भै जन्म ॥ ३९ ॥
॥ पुस्तकं प्रत्ययो धीतं ना धीतं गुरुसंनिधौ ॥ न त्वमते स मास्य जा
दगर्भ ईवसीय ॥ ४० ॥ गुरुसौ न पक्रि आफै ले पोस्तक मावहे रि स्या

को वो गार जादका वात हो राज माया को स भामा स्वभीत हुं दैन
सिन्धु सैलम नालस्य परिणतै मा न सं अह ॥ अचौर हर नि विद्या यं चै
ते अक्षयो नीधी ॥ ४१ ॥ सिपसि बाई न् अना लप नै सा स्य पक्रु नीच
तुल्य उनु यति थोक वस्तु चो रले चो रिलै जान स किं दैन ॥ अक्षय मं दार
नहि जन्म नि जेष्ठ त्वं जेष्ठ तौ गुरुगम्यते ॥ गुण गुणानं यांति पयो द
धीष्ट तं यथा ॥ ४२ ॥ जन्म को जे ध्वले जे धो न भं न् गुन ले पो जे थो हुं द
कस्व भन्या हुं द दहि माकां घुज तो ॥ किं कुले न विहा ले न गु
रावा पुजी तो नर ॥ धनुर्व स विस्वो पी न नु रौ कीं क रि स्यति ॥ ४३ ॥ वडा

कुलमाजत्रभयालेकाहुं द. गुणानामभयापदो धनुर्वं सराजाका
कुलमाजत्रभयातपनीनिर्गुनिकोकेहिप्रयोजनदैन ॥ किंहु
जेनवितालेन विप्राहिनसुयोना ॥ अकुलीनोपीविद्वान्स्वदेवतैरपी
पुजेते ॥ ४२ ॥ कुलवत्तमात्रभयालेकाप्रयोजनद. विमानभयापदि
अकुलीभयापनी विप्राभयात देवतामैसांदद ॥ नावाधीचिभ
वेदिआ यावत्पारुणगदति ॥ उतिर्नेचगतेपारे नौकायाकिंप्रयोजन
४३ ॥ विप्रासमुद्रको नाउयकैवलरहो समुद्रनतरिंजाल नाउचा
हिंदू समुद्रनभ्यापदि नाउकोकाप्रयोजनद ॥ गुणानामभया

पुजंते पातवंसो निरर्थक ॥ वासुदेवनमस्यंति वसुदेवनतेजना ॥ ४४ ॥
समस्य धातुमा गुणपूजागद वावुहोतमन्यालेहुंदैन श्रीकृष्णकोवावु
वसुदेवकसैलेपूजागदैन ॥ गुणकुर्वंतिदुरेत्वं दुरेपीवसतांसतां
केतकीगंधमाघ्रायस्वयंगदतिषय ॥ ४५ ॥ गुणिकमनुष्यताकाव
स्यापनी सज्जनमनुष्यहृषहिपुगद केतकीफलकावातनापाईकन
भमरावहिपुगदतसैहुं ॥ विप्रातंचनपत्वंच न हितुत्पपराक
म ॥ स्वदेसपुजीतो राजा विप्रासर्वत्रपुजयेत् ॥ ४६ ॥ राजाको विप्राजांमी
कोवरोवपराक्रमहुंदैन राजाकनतामारशाक्राएज्यभीव विप्राजांमा

१०
कन नासवैथाउमाआंन्यगर्हन् तत्कारणले विप्राधुलोहो ॥ यकेना
धीसुपुत्रेन विप्रायुक्तेनयाधुना कुलंपुत्रस्यसिंहेन चडेनैवपुकास्प
ते ॥ ४७ ॥ सुपुत्रविप्रावृत्तः साधुः यत्नापुत्रस्यसिंहले यकेपुत्रलेपनी च
उमालेरात्रीपुकासगन्याके कुलमोपुकासगहन् ॥ विप्राया
भाजनं कश्ची कश्चीद्वयस्यभाजनं ॥ उभयोभाजनं कश्ची कश्चीभोम
मभाजनं ॥ ४८ ॥ कोहिमनुष्यविप्राकाभाप्रागर्हन् कोहिमनुष्यधन
काभाप्रागर्हन् कोहिमनुष्यसुउदुवैथोवधन् कोहिमनुष्यदेउदुवैध
कैधेनन् ॥ नमंतिफुलीनोहृदा नमंतिगुणीगनोजना ॥ सुअका

थंचमुर्विव भीमतेनैवल्पते ॥ ४९ ॥ फलफल्पाकोरुषनुहिंस् सर्जन
मनुष्यहृदपनीनरुतद्रुं सुक्याकोकाधर मूर्खवरोवरवस्माक् नम
तद्रुं ॥ नहिकर्मनीचत्वाहिसंधाकालेप्रीयोजयेन् आहारमै
पुननिन्दा तथात्वाध्यायमेव ॥ ५० ॥ यनिचाथोक काम संधामान
गर्नु कयाकामया आहारस्वितंभोग निन्दापाठनगर्नु ॥ आहारजा
यनेवाधी गमोर्गुरश्चायेने ॥ अलक्ष्मीकश्चसर्ज्यायां सपाठायायुव
स्य ॥ ५१ ॥ संधाकालपाषाण्याहेगीद्रुं स्वितंभोगगयाकुपुत्रजभीं
निन्दागयाधननासद्रुं पाठ्यया आयुघटउहन् ॥ वेदवेदंगतत्त

तः जपहोमपरायनः ॥ आसिवादपरो नीतिः यथा तपुरोहितः ॥ ५३ ॥
 वेदवेदांगतत्त्वज्ञान्याः जपहोमकीयायां न्याः आसिवाददिदैरह्न्याः ॥
 यस्तावाह्नराकनराजालेष्टोहितगनुः ॥ प्राज्ञभिर्धोमहिपाल
 शुद्धकर्मविवर्जितः ॥ विधुरेव परिष्ठाणीः समद्वारवसमसुखः ॥ ५४ ॥ ता
 निको भूतसा नुकामनगर्वाः श्वापत्यर्दमात्यागगर्वाः सुखदुःख
 वरेवामान्याः यस्ताकनराजा तुल्याउनुः ॥ कुलसिलगुणोपेतः ॥ ५५ ॥
 सत्तमधर्मपरायनः ॥ प्रविनये सरोदक्षः राजधेसो विधीयते ॥ ५६ ॥
 कुलत्रेने सिलव्रतः धर्मात्मा सत्यवादिः चतुर्विधक्षनः क्षमाव्रतस

वैसामर्थलेजुक्तभयाको यस्ताकनराजा तुल्याउनुः ॥ कुरंवेसनीनं
 जुवंः प्रगभसदार्जवं ॥ अनायव्ययकर्तारं नाधीपत्यनीयोजयेत ॥
 ५७ ॥ रिसाहा जुवा न्याः लोभीः अशानीः कपतिः नाहाकमावर्चगर्वाः ये
 ताकनराजान तुल्याउनुः ॥ सुलंघ्यनिहितो धीरः सर्वरत्नपरिष्कः ॥
 विश्वव्यवसाईश्वः धर्माध्यक्षो विधीयते ॥ ५८ ॥ केहिकाजभयापनीनि
 दानगर्गिगर्वाः धैर्यव्रतः सवैरत्नकोपपरिष्ठाजान्याः व्यवसाईभूवीः
 ताकनविचारितुल्याउनुः ॥ आयुर्वेदकृताभ्यासः सर्वज्ञप्यदर्शन
 न ॥ आर्यसिलगुणोपेतः ऐश्वर्यो विधीयते ॥ ५९ ॥ कालज्ञानवेदान्त

जांन्याः सवैसितमीत्माः सितस्वभाववधीयाभयाकोचत्माकनवैप्रतु
 ल्याउनु ॥ पीतपीतामहोदक्षः सास्त्रज्ञोमीवपाचकः भुवीश्वक
 धीनश्चैव सुप्रकारप्रसत्यते ॥ ५८ ॥ वायुः वरजुदेवी विचक्षणः सास्त्रज्ञां
 न्याः मिथोगापिकाउन्याः यत्माकनभान्यातुल्याउनु ॥ सकृदुक्त
 गृहितार्थोऽलगुहलोकीताक्षरः ॥ सर्वसास्त्रसमालोच्यः एषलेखक उ
 च्यते ॥ ५९ ॥ यकैर्वैरसुः गीमानश्चर्षिर्गुन्याः चादोलेखन्याः रागाश्चक्षण ॥ ६० ॥
 न्याः सवैसास्त्रज्ञान्याः यत्माकनलेखकीभंनु ॥ ईगीताकारतत्त्व
 ज्ञोऽवलवाधीयदर्शनः ॥ अष्टमादिसप्तदक्षः प्रतिहासउच्यते ॥ ६० ॥

कामकोचनुसा (जांन्याः बलीयोः सवैसितमीत्माः धैरैकुरानगर्भः य
 तिचतुर्भयाकाकनः धोकाहायातुल्याउनु ॥ समर्थकृतसास्त्रज्ञः
 परिउत्तश्चजीताश्रमः ॥ धीर्यसौर्यगुणोपेतः सेनाधेक्षोविधियेते ॥ ६१ ॥
 हर्ताकर्तासामर्थः समस्तसास्त्रज्ञान्याः विचक्षणः परिश्रमनभयाको
 धैर्यवन्नशुरोऽत्माकनकाजीतुल्याउनु ॥ समस्तहयसास्त्रज्ञः
 बाहनेषुपरजीतः धीर्यसौर्यगुणोपेतः अस्त्राधेक्षोविधीयते ॥ ६२ ॥
 सवैघोडाकोयारिषाज्ञान्याः घोडाकोडाउनुसिपालुः सुरोगुणवन्नय
 त्माकनः अस्त्रज्ञातुल्याउनु ॥ मेधाविभाक्यतुष्टाज्ञः परचीतोपा

सक॥ वीरोयध्वक्तवादिचयवदुतोविधीयते॥ ६२॥ बोलीवेसजांन्या
 सकाकोमनवोधनागर्माधैर्यवत्तभयाकाकुलनथार्थगर्माय
 साकनउकिल्पथाउनु॥ पार्थवित्यचपत्पत्पवदामीगुणल
 क्षनयनसंवर्धनैराजाभांदागारस्तथैवव॥ ६३॥ राजालेसेवकको
 गुणलक्षणविचारगर्दामाजहोराजाकनवधाउद्धनोभरणगिगर्नु
 ग्रन्थयवकुलीनानांरयाकूर्बंतिसंग्रह॥ आदिमध्यावसानेषु॥ ५३॥
 नतेयात्पंतिविश्रिया॥ ६५॥ यत्नातहसीतकुलवत्तवोजीकाजमा
 लाउनु॥ त्वोमानास्तेलेपनिविगर्दन॥ परिउतेषुगुणासर्वे

मूर्खदोषास्तुकेवला॥ तस्मान्मूर्खसहस्रेनशास्यकप्रसत्यते॥ ६६॥ ज्ञा
 निपरिउत्तमनुष्यदेउसवैथोकरुणकुंद॥ तस्यार्थहजारमूर्खछादित्ता
 नियकरोजनु॥ ॥ शाशनीयोज्जमानेतु॥ संतिराक्षपुरोहित॥ यस्तव
 र्गणिवासश्चपुष्करश्चधनागम॥ ६७॥ ज्ञानिजनकनकाजमालायाप
 दिराजाकनतिगुनप्राप्तकुंद॥ जसवर्धदु॥ स्वर्गवासकुंद॥ लक्ष्मीवृद्धीकुं
 द॥ ॥ मूर्खनियोज्जमानेतु॥ त्रयोदोषासहिपते॥ अयसश्चार्थना
 सश्चनरकेपतनंधुवं॥ ६८॥ मूर्खकनकाजमालायापछी॥ राजाकननि
 दोषवाप्तकुंद॥ अवंजम्पाउद्धलक्ष्मीनासकुंद॥ परवनर्कवासकुंद॥

४४
 तस्माद्भूमीस्वरोनीत्यं धर्मकामार्थवृद्ध्य ॥ गुणवन्तनीयो ज्येते गुणाहि
 नविवर्जयत् ॥ ६९ ॥ तस्य भर्तृराजाले धर्मकाम धनवधा उना निमीत
 मंत्रीहे दिवम्भिकाजमालाउनु गुणनभयाकाकनदोदनु ॥ याकीं
 चित्कुरुते भते सुभवाय दीवा सुभं ॥ तेन संवर्धते राजा सुकृतैः दुःकृतैः
 पी ॥ ७० ॥ गुणवन्तमनुष्यकन काजमालायापही शुभशुभकाज
 जागरोत्तपनी राजाकनलक्ष्मीरुद्रिङ्ग ॥ यथाहं परिधिदत्ता ॥ ७१ ॥
 पतादनक्षदनै तथापुह्यमप्येवं कुलसिलेन कर्मना ॥ ७२ ॥ जलौ
 सुनकोपरिधा आगोमाघोली काति घनलेधीवीहेर्ददन् तलौगहि

कुलस्वभावहेर्गमनुष्यपरिधागर्नु ॥ ज्ञातव्यं प्रेक्षने भत्या बांधवा
 वेंसनागमे ॥ आपत्काले तथा मीचं भार्या च विभवस्य ॥ ७३ ॥ सेक्कनी
 को ननीको काजपथाई हेर्नु ईत्तमीत्तहेर्नु विपतिमा कंगालकुंदामासि
 आक्रीड्किदै नहेर्नु ॥ भत्या बहुविधा राजन् उत्तमा धममध्यामा
 तेनियो ज्ञायथा योग्यं त्वि विध्यो वकर्मसु ॥ ७४ ॥ निकाननी कास्य वक
 धैतैतहकादन् तेस्मा भलामनुष्यकन भलैकाजमालाउनु मंदाकनमंदै
 काजमालाउनु मधोमकनमधोमैकाजमालाउनु ॥ जालस्य भूव
 रं कुं तं वेंसनिनं सतं ॥ असंनुत्तमभक्तं च सजेष्ट्यनराधीप ॥ ७५ ॥ अ

५१

लसिकुण्डा उरा उन्मा. रिसाहा. द्विचारे जुवा. या असंतोषी. यत्ना चार्कटा
 जाले होइनु. ॥ तपस्या स्वामी नमस्तुभ्यं. मत्पुत्रं कृपनं तप्यन् ॥ रूप
 नादविस्पृश्यत. तस्मा चरुतनासनं ॥ १५ ॥ अतिउन्मत्त राजा कनपनी
 छादनु. कृपनी राजा कनप निछादनु. यो राजनी को यो राजनी को मनी
 नजा न्या कनपनी छादनु. ॥ वामभार्यासूतो मूर्ख. प्रेयको वाग्नीचा
 रक. निस्मेहो वंधुवर्गश्च. तज्जेदसे महत्सुखं ॥ १६ ॥ श्रीनिमभयाकास्त्रि. ॥ १५ ॥
 मूर्ख होते. अक्रयका को नगर्वास्पृशक. यति ध्वक छादी दीया गुण दुष्ट.
 ॥ नकस्त्रि कस्यचित्मीत्रं. के को श्री कस्यचित्पीय ॥ कारणं देवजायं

ते. मीवानी पूर्वस्तथा ॥ १७ ॥ कस्यैको कोहिमी बदै न. कसैको कोहिपीया
 होई न. कार्य कारण मा सनुपनी दुष्ट. मीवपनी दुष्ट. ॥ कार्या थी म
 जने लोका. न लोक पए मर्थक. वत्स सीरक्षयं दृष्टा. पतिने जनिमातरं ॥ १८ ॥
 आक्रा काज कानी मी तस वै प्रेम दुष्ट. धर्म कानी मी त्रको हि प्रेम है न. कस
 भया. दुदथा कपादि. जाई कनवा छाले होइ दहनु. ॥ कुतो वेसनी नो मि
 द्या. अत प्रत्य कुतो रति ॥ कुत सौख्यं दीदसे. दुर्जन स्य कुत क्षमा ॥ १९ ॥ जुवा
 या दीना या कननी बाला गै न. संतोष न भया पछी रतिका हा होला ॥
 तत्कस्य कुतो मां न्य. दुर्जन स्य कुत. समा ॥ व्यस्था त्रिनां कुत छेह. कुतः

सतेचकासीनां ॥ ८० ॥ चोलाईकाहामानहोला. दुर्जनदेउसमाहुंदैन. य
 त्यादेउसेहहुंदैन. दिनायादेउसमहुंदैन ॥ ८१ ॥ दुर्वलसेबलोराजा. बाला
 नांरुदितवलं. वलंमूर्खस्यमौनवं. चौरानांममनंवलं ॥ ८२ ॥ निर्वलीयाको
 बलराजाहो. बालककोबलरुनु. मूर्खकोबलनवोलीरुनु. चोरकोबललपा
 रिकुरागनु ॥ ८३ ॥ व्याधितस्यार्थोहिनस्य. सनुमीत्रासितस्यच. हृदय
 स्वकदग्धस्य. सुहृदर्सनमौवधं ॥ ८४ ॥ रोगीकन. धननासभयाकाकन. स ॥ ९६ ॥
 तुलेदुःखदीयाकाकन. हृदयमाखकलेदग्धभयाकाकन. औवधी. ईशमी
 लकोमुखदर्सनपुर्नरुनु. ॥ ८५ ॥ आतुरेवेतनेप्राप्ते. दुर्भीषिसनुविग्रहे

राजकारेसमानेवा. यतिस्थंतिस्वांधवा ॥ ८६ ॥ रोगीभौरह्यामा. दुःखभैरहा
 मा. आनुनपाउदामा. सनुलेविरोधगयामा. आक्रासाथमारह्याकनभाई
 मनु ॥ ८७ ॥ भावसुदिसनुष्यानांज्ञातव्यंसर्वकर्मसु. भावेनचुम्बिताकांता. भा
 वेनदुहिताननां ॥ ८८ ॥ मनुष्यहेतुकोकेहिकाजपयापनी. भावनालेसुझुं
 छमनीजानु. कत्वभन्या. त्रिकोमुखकोचुम्बन. क्याभावलेगहिं. छोहिको
 मुखकोचुम्बनक्याभावनालेगहिं. ॥ ८९ ॥ नदेवोविप्रतेकाष्ट. पावानेनचम
 मय. भावेवविप्रतेदेवा. नस्माद्रावमहतं ॥ ९० ॥ काथमापनी. धुंगाभापनी
 मातोमापनीदेवताहैन. भावनामादेवताहैन. तत्कारणभावनाचाहिं.

सिद्धान्तं देवताचार्यः ज्ञानमाचार्यदेवता ॥ देवतायोषीतामर्त्ता ब्राह्मणे ज
 नदेवता ॥ ८७ ॥ सिद्ध्यको देवतागुरुगुरुको देवताज्ञानः सिद्ध्यको देवतास्वामी
 सर्वैलोकको देवताब्राह्मण ॥ ८८ ॥ विप्रं पश्य यथावक्त्रि माचार्यं पश्य देवता
 पृथ्वीपत्ययथास्मात्ता मीवंपश्य यथाश्रुतं ॥ ८९ ॥ ब्राह्मणकनश्च ग्रीष्मं
 नुः श्रामाकन पृथ्वी विजैमानुः मीवकन पुत्रैमानुः ॥ ९० ॥ गुरुगनीदिजा
 तिनां वर्णानां ब्राह्मणे गुरु ॥ पतिरैको गुरुस्त्रिनां सर्वस्याभ्यागतो गुरु ॥ ९१ ॥ १७
 ब्राह्मणको गुरुः श्रुतीहो चरै जातके गुरुः ब्राह्मणहो ॥ सिद्ध्यको गुरुः श्राद्धास्वामी
 हो सर्वैलोकको गुरुः सन्नित्तः श्रुत्यागतहो ॥ ९२ ॥ उत्तमस्यापीवर्नस्य नीचोषी

गुरुमागत ॥ पूजनीयो यथायायं सर्वस्याभ्यागतो गुरु ॥ ९३ ॥ उत्तमजातिभ
 यापनीः नीचजातिभयापनीः श्रुत्यागतः पृथ्वीपुजागर्नुपदि का
 नभन्याः सर्वैलोकको गुरुः श्रुत्यागतहो ॥ ९४ ॥ देवतापूजयद्भक्त्या भक्त्या दा
 नेन पूजयत् ॥ भुङ्क्ते पुण्योपकारेन विद्यानां मयीवंधनैः ॥ ९५ ॥ देवतापूजागर्नु
 भावनासे सेवागारि एजागिमाउनुः धनदिभुङ्क्ते एजाउनुः उपकारागि ब्राह्मण
 पूजागर्नु नमस्कारागि ॥ ९६ ॥ धर्मस्य मुल एजानां तपोमूलं च ब्राह्मण ॥ ब्रा
 ह्मणाय च पुजैते न च धर्मसनातना ॥ ९७ ॥ एजाको मुलधर्महो ब्राह्मणको
 मुलतपस्याहो ब्राह्मणकनश्चादरागि जाहा पूजागर्दि ताहा धर्महो ॥ ९८ ॥

आचारफलतेधर्म. आचारफलतेधर्म. आचारफलमाक्रोति. ह्याचा
 हेहत्तलसर्ग. ॥ १३ ॥ नेमनेसागारिकनधर्मफल. नेमनेसागारिकनधर्म
 पनीहुं. नेमनेसागारिकनसर्वफलपाई. नेमनेसागारिकनलेखेसन
 कोनासहुं. ॥ भो. जेभोजनसक्तिश्च. रतिसक्तिवल्लभोय. ॥ विभवोदा
 नसक्तिश्च. नात्यसेतपसंफल. ॥ १४ ॥ बानाचीजसंपूर्ण. बानाकोसाम
 र्थपनी. दाननबानकोसामर्थपनी. यतिपुलोतेपत्यालेपाई. ॥ १५ ॥
 बालेचैवचरेधर्म. मनिनेवलजीवितं. फलानामपीपकानां. साश्चतपत
 नं. ॥ १६ ॥ वास्तवैदेवीधर्मकोचर्वागर्हं. योसंसारचनीत्यह. क्वा

नभन्यापाकाकोफलसदीनबभ्रामनी. थाहाहुंदैन. ॥ तदंमश्चह
 तोधर्मकोधेनैवहतंतप. अहधंचहततान. प्रमाधेनहतंश्रुतं. ॥ १६ ॥ अहं
 कागर्वाकनधर्मनासहुं. एसाहाभयातपत्याकोनासहुं. इधनम
 याज्ञाननासहुं. गुमानीभयापदी. पद्माकोसात्वपनीनासहुं.
 अदिप्रेमौहतोहोम. हताभुक्ति. साक्षात्का. उपजीव्याहताकंन्या. स्वार्थपाक
 कयाहता. ॥ १७ ॥ नवल्याकोआगोमाहोमगन्याकोवेर्थहुं. सादिनभैवार्थ
 कोअंनपनीव्यर्थहो. दोहोविवर्तित. कंन्यादानगन्याकोपनीवेर्थहो. आ
 प्राणीमीनपकायाकोपनीवेर्थहो. ॥ दाहिदेव्याधिदुःखानीबंधना

वेसना नीचः । अदातु फलमेतानीः । तस्मादात्मं विहीव्यते ॥ ८५ ॥ पुर्वजन्म
 मायापगत्या को फललेद विवृद्धः । बंधनपाउद्धुः खड्गः । तत्कारण
 दानधर्मगर्नु ॥ ॥ पुलकाश्चिदानेषुः पुत्रकाश्चिजंतुषु ॥ तादृसलेम
 नुष्यदुःखे चरति वहिस्तृता ॥ ८६ ॥ धर्ममारत्नभया कामनुष्यकलाकुन
 भयाः धानकापपुताजलो जंतुमाको पुतलीजलोद्धुः ॥ ॥ नेजेहुर्ज
 नसंसर्गः भजसाधुसमागमः ॥ कुरुपुन्यमहो एवः स्मरनित्यमनीत्य ॥ ९८ ॥
 तां ॥ १०० ॥ ये संताप्युथीरहो मनीः । जानिजनले जानिकन दुर्जनको
 संगजगर्नुः सर्जनको संगगर्नुः । एतदिनधर्मगर्नुः ॥ १०० ॥ ॥ ९९ ॥

इति श्रीवानकासारसंग्रहे प्रथमसतकं समाप्तः ॥ १ ॥ शास्त्रार्थचक्षुषावी
 दान् नरेन्द्रा निति चक्षुषा ॥ वेदार्थचक्षुषा विद्याः । इत एवाश्चक्षुषा ॥
 जानिजनको आवासात्प्रहो एजाको आवासायनीतीहोः । बाल एको आ
 वावेदहोः अहजातिमनुष्यको आवाचारविज्ञाहोः ॥ १ ॥ एजाधर्मनीधर्मज्ञ
 पापेपापसनागमः । एजानां दुर्निरितिस्थान् यथा एजातथापुजा ॥
 एजाधर्मात्माभयाः प्रजापनीधर्मात्माहुद्धः । एजायापीभयाः प्रजापनी
 पापीहुद्धः । नसमर्थः एजाते भलोहुनुचाहिद्धः ॥ २ ॥ उग्रमंसाहसंधैर्यः । वल
 बुधीपराक्रमः ॥ स्वदेसयस्यनियंतिः । यस्य देवोपीसंकितः ॥ ३ ॥ उग्रमी

साहसी बलबुद्धी पराक्रम यतिगुण भयाकाम नृपदेवी देवतापनीदरा
 उद् ॥ ३ ॥ सामदानेन भेदेन कर्मेन बललेन च ॥ सर्ववस्तु सदा सत्रु घातनीया
 नाधीप ॥ ॥ सामदान भेद ले कर्म ले बल गहि वस्तु लाई कन पनी राजा ले
 वदा सत्रु को ना सगर्नु ॥ ४ ॥ पात्रे त्यागी गूणो राजी भोज्य परिजनै सह ॥ शा
 खे बोधारो जो धा नृपते पंचलक्षन ॥ ॥ पात्रे ही त्याग गर्नु गुण देवी सु
 सिद्ध नृ आश्रय परिवार वातु लाभै वान्या सास्त्र जां न्यार रामा सौ दुन्या यति ॥ २० ॥
 पाच राजा काल सन दुन ॥ ५ ॥ उत्तम प्रणिपातेन सुरो भेदेन जो जयेत् ॥ लुप्तमर्थ
 प्रदानेन समतुल्य पराक्रम ॥ ॥ वरामनुष्ठाकन नमस्कारा गीहाने ली नु ॥

भेदगी सुक न हान ली नु धन दी सुडक न हान ली नु ॥ ६ ॥ आत्म छोड परो दया
 भीमा छोड परस्य च ॥ गृहे कुर्व ईवांगानी पर भावं चल सयेत् ॥ ॥ आश्रय दुष
 शर्का कन नरु हनु शर्का को दुख साफु ले दुता ईदी नु शर्का को दोष भयापनी क
 दुषा ले आश्रय आश्रय लुकायाई दोष कुराणु प्रगर्नु ॥ ७ ॥ मनसा चीतयेत् कार्य व
 चसान प्रकासयेत् ॥ मंत्र लसन गुणात्मा कार्य सिद्धि श्रज यते ॥ ॥ केहिका
 जमा धनि मन ले चीता उनु मूर्ख सप्रकासन गर्नु मंत्र मंत्र गुण गिराव नु तवका
 यो सिद्ध दुद ॥ ८ ॥ उपकार हीनेन सत्रु नां सत्रु सुधो ॥ पाद लनं कर स्थेन कशठ
 केनेन कंठक ॥ ॥ उपकार भन्या को सत्रु ले गन्यापनी दुंद कख मन्या काढो

भीष्माको ॥ काहे लेही कींछ ॥ ८ ॥ तहेदमी वरुधेन. यावत्कारि किंयेत् ॥ तथे
 वमागते काले. भिआघतमी वासनी ॥ ॥ आक्राविपतिमा सत्रुकेनपनि ॥
 काद्रमाचक्राउनुपद् ॥ आक्रकाजपुग्पापद् ॥ दुंगामाधैराफोन्पारै फोर्नुपद् ॥
 १० ॥ हेजीकाकतुकहेमहो मधुरं किं नभाषस्य मधुरं वदकल्याणी. लोकोयमधुरं प
 य ॥ हेजीआमदामधुरं वचनबोल. छिचरोनहुनु. कानभन्यामधुरं वचनबोल्या.
 सर्वेषांमारेहोला ॥ ११ ॥ जिक्कायेवसतेलक्ष्मी. जीकायेमीवतांधवा ॥ जीकाये ॥ ११ ॥
 बंधनाआपी. जीकायेमारांछुवं ॥ ॥ लक्ष्मीपनिजीभाकातुपामाछ ॥ इतिमी
 जपनीजीभेकातुपामाछ ॥ माराबंधनपनिजीभेकातुपामाछ ॥ १२ ॥ प्रीयवा

क्यप्रधानेन सर्वतुष्पंतिजंतव तस्मात्तदेवजातया कींवाकेनदरिद्रता ॥ ॥
 प्रीयवाक्यबोल्यापद् ॥ सर्वेषां नीसंतुलहुद् ॥ तसअर्थलेकोहितानीजन. व
 चनकोदरिद्रनहुनु ॥ १३ ॥ अग्नीदोगरुदधैव शस्त्रपानीधनापहा ॥ सत्रदाताप
 हरिच. सअनेआतताईन ॥ ॥ आगेसल्काउन्या. विषयुवाउन्या. अर्काको
 शानलीन्या. त्रिहारागन्या. इतिथोक. आतताईबोलाउनु ॥ १४ ॥ आतताईन
 मायांति. सपिवेदांतपाराग ॥ जिघ्रांसंतजिघ्रांसीया. नूननेनबलहामवेत् ॥
 यस्ताआतताईकनता. वेदांतजांन्या. बालागमयापनी. मायापापलाडेदेन
 १५ ॥ साखंपालयतेनित्यं सतेधर्मपारायण ॥ नीर्जातिपत्नैर्यानी. प्रतिधर्म

नमालयेत् ॥ एजा लेसदासस्य धर्मगर्दै रहनु ॥ १६ ॥ पुष्यं पुष्यं विविनी
 या मूलसदनकायेत् ॥ मालाकाई बांगनी अथाजाना तिसारता ॥ १७ ॥
 एजा लेमाली नीजतो हुनु कस्वभन्या चाहि दो फुल नि फु को तन उबे ॥
 तले प्रजारायी दंदगर्नु ॥ १८ ॥ श्रीमी वसुदासिना मध्ये मे स्थामी दगुरु ॥ यो
 ननु हेति मंदात्मा सच सर्वत्र न स्थिति ॥ १९ ॥ यो सनु योमी वु यो उदासि यो
 मध्यम यो जेषु यो गुरु मनी विवाहगर्नु मनुमी वु को विचार नगन्या नासि ॥ २० ॥
 ॥ १८ ॥ अनायक यकतीरि गुनाथ कलह प्रीयि ॥ आहु देसर्व भक्षी च नर
 सिधुं विन स्थिति ॥ १९ ॥ आमदानी नहे रि व र्जगन्या राजान भन्या को देसमाऊ

गरागन्या रोगकुंदामासि वैथो कथान्या चादेनासि ॥ २० ॥ कः कालः कानी
 मीवानी को देसको वायागम ॥ कस्याहं काचं मे सक्ति रिति चीतात्सु दुर्मुद
 ॥ काल भन्या नाकाहो देस भन्या काकाहो वर्च दुन्या काहो लाभ भन्या का
 काहो मकाहुं मेरासामर्थ काह भनी वारंवार चिंत नागर्नु ॥ २१ ॥ सिंहादेकं व
 कादेकं सिध्यं चत्वारि कु कीतात् ॥ वायसांतं च सिध्यं च बत्सु नस्त्रिनिगर्दभा
 क ॥ २२ ॥ सिंघको यक गुगलीनु गदाहाको तिनु गुगलीनु कुबुराको चागु
 गलीनु कागको पांचगुगलीनु ॥ २३ ॥ प्रभूत कार्य मल्यं वा यो नर कर्तुमीच्छ
 ति ॥ सर्वारम्भेषु ये कार्य सिंहादेकं विधीयते ॥ २४ ॥ केहिजे काजगन्या

नि सिद्धनगरिनछोटनु योयक ११ गुणानिंघकोलीनु ॥ २२ ॥ ईदिया नितुसंपने
वकवतेजीतो नर ॥ कार्यकालोप्रपनानी सर्वकार्यानि सादयत् ॥ ॥ वक
लाहै आफ्राकार्यनदंज्याल सांतमौरहनु का मुकोभवसत्पयापहि सर्व
काजकोसाधनागर्नु योवकुलाकोयकंगुणहीनु ॥ २३ ॥ प्रागुत्थानेचमुध
च संविभागचधुत् ॥ त्रियमाकम्यभूजीव दीष्यंचत्वा कुरुतात् ॥ ॥
प्राते उरुनु शयुमितजुहुगर्नु आफ्रादाज्युभाईसंग्रहगर्नु पुर्तदुने योपोच ॥ २३ ॥
पशुग कागकोलीनु ॥ २४ ॥ वक्ता सिचाल्पसंतुता मुनिदु सिधचेतन ॥
सामीभक्तप्रसुरभ्रमप्रत्यमानतोयुगा ॥ ॥ मयाधैषान्या नमयासं

तोषमान्या चादैसुत्ता चादैरुन्या स्वामीभक्तदुन्या सुरादुन्या योछुगुन
कुकुकोलिन ॥ २५ ॥ अविश्रांतवहेहाहं सितोसंचनविंदति सुसंतुतोमवे
निते जीनीसिष्यचगर्दभाक् ॥ ॥ नविसाई नारिवोकन्या ज्ञाने चिखनमा
न्या ॥ ॥ भयापनिसंतोषमान्या योनिगुण गडाहाकोलीनु ॥ २६ ॥ विस्यतामे
गु ॥ शोको यस्तुकुर्यादिवसन ॥ सज्यवेतिरिपुसर्वान् नजेयश्चमविष्याते ॥
॥ यतिविस्रग्गुण जस्मनुष्यलेलीयाकाह्नयो विचक्षनमनुष्यले सभुको
नासगर्ध जाहागयो जाहाजीतीकनषाउद् ॥ २७ ॥ असूर्वोयोमनुष्यानां मनु
संप्रचेतसां परस्परपकारेन पुंसां भवति विग्रह ॥ ॥ ज्ञानीमनुष्येले व्याश्र

मनकादुःखः प्रेममनमामाई परस्पर उपकाराणि साधुजगतागर्दन ॥ २५ ॥ यको
दरपीथगवायचरति महानवा असाधुता विनस्पति भैरंग ईवपदीना ॥
उईकपालयकपेतभयाका भैरंगपंदी समुद्रमाचक्रदद्वज्जगतागन्यामिजा
न्याद्वत्तसम्बर्धआक्रासितज्जगतागनगर्नु ॥ २६ ॥ वेसनेसतिकुर्वित यनकेनापीसं
हति ॥ रिसवानागोपुई पुरादासरधीर्यथा ॥ विपतिपन्यापदी साना
जातसौभजनागीकनपनितानुपई श्रीरामचन्द्रकनगाफोपदीमावानर ॥ २७ ॥
भालुसाथलीकनलंकासाध्याथा ॥ २८ ॥ दुसरसागरंतिनें समग्रंवानरं वलं
अद्भुतपुर्वामेन स्पतुबंधश्चसागरे ॥ धौभयापदी सानालेपनी धुलोका

जगई वानरसवैवतोली श्रीरामचन्द्रलेसेतुनाध्याथा ॥ २९ ॥ युयंसत्तभयंपंच
विरोधंचपरस्पर ॥ पौराक्रममानेतु वयंपंचतंसत्तं ॥ जुधीहीराजाले दुर्जे
धनसौभंद्वहेदुर्जेधननिमीहेरुसयभाईहो हामीहरपाचभाईहो विरोधग
रित्वाक्षौ अक्रासितजुधपरिगयापदी हामीसयपाचभाईहो ॥ ३० ॥ हित्वाचपर
ममार्गि कृत्वावैरिससांतकं ॥ ज्ञातयसमतायांति यपरिपरयवच ॥ दां
जुभाईज्जगतागन्यातपनि निदानआक्राआक्रैरुं द्विरानुधिरानैरुं ॥ ३१ ॥ चिं
ताजोमनुष्यानां मश्वानामैधुनंज्वरा ॥ असौभाग्यज्वात्विनां वत्त्वानां मातपोजो
र ॥ मनुष्यकोजोरचिंताहो घोदाकोज्वरमैधुनको रिवकोज्वा असौभाग्यहो

वत्सको जो रसामहो ॥३५॥ अथाज्वरमनुष्यानां मनं धावाजीनं ज्वरा ॥ अमैथुन
 ज्वरिष्वनां मत्स्रानां मैथुनं ज्वरा ॥ ॥ धेरै जाडो हिदयामनुष्यनादैरुधोदुंछ मैथुन
 नगन्याघोडाचादैरुधोदुंछ ॥३६॥ कस्ताहतिपराधीनां कस्तावासानिराश्रया
 भूतपूर्वार्थसंयुक्त सर्वकस्तादरिद्रता ॥ ॥ अर्काको अधीन भै रहनु पन्यापदिक
 तहो आश्रमनहुन्यामनुष्यको कस्तहो अधीमहाधनीपदिकांगलभयाकोपनी
 वडोकस्तहो ॥३७॥ अर्थानो व्याधीतो मूर्ख प्रवासिपरत्यवक ॥ जीवितोपी मर्तपं ॥२५॥
 न पंचैते दुःखभागीनी ॥ ॥ सदाधनतुल्याउनाको सुर्तागन्या सदारोगी मूर्ख स
 दाकोपर्दसि अर्काको चाक रियतिपोंच जीउदापनी मन्याको हुन अभागी हुन ॥३८

योयत्र नीत्यमायांति भुक्तं चापीदीनेदीने ॥ सतत्र लघुतायांति यदि सक्रसमो
 नर ॥ ॥ अर्काको घासदा जानु घानुषन्यापद्धि ईडजतिका भयापनी हलुका
 दुंछ ॥३९॥ परानपरवस्त्रं च परानपरस्त्रिय ॥ पत्यचगटेवास सकस्यापी श्रीयं
 हरेत् ॥ ॥ अर्काको अनवान्या अर्काको वस्त्रलाउन्या परस्त्रिगमनगन्या अर्काको
 घासदा जान्या ईडजतिका भयापनी अमानहुंछ ॥४०॥ असौ चो निर्धनो विधां
 असौ चो पुत्रवानर असौ चो विधवा नाहि पुत्रपौत्रप्रतिष्ठीत ॥ ॥ जानी भयान
 कंगलभयापनी स्वकछैन छोरा भयाका मनुष्यकोपनी स्वकछैन छोरा नाति भ
 याका विधवास्त्रिकोपनी स्वकछैन ॥४१॥ पुजेते विधवां सर्व नसरिानी देहि

चारणलोपीनश्रेष्ठोऽयस्यास्त्रिविधं धनं ॥ ॥ सर्वैर्लोकैर्धनकोमानगर्धनं
 मनुष्यकनको हिमानगर्धनं धनीमाहाजनमया तचारणलभ्यापनीमानगर्धनं
 ४२ ॥ धनमाद्रुपरं धर्मधनैः सर्वप्रतिष्ठात ॥ जीवन्ति धनीनो लोका मृता ते तो धना
 नरा ॥ ॥ श्रेष्ठधर्ममनु धनहो धनजो ह धनैः ले प्रतिष्ठागर्धनसमर्थ धनिमनु
 ष्यजीउदोहो निर्धनीमनुष्यमन्याको जलैहो ॥ ४३ ॥ अतिसंपदमापनं भेतव्यं
 पतनादप्य ॥ अच्युतसीधरामैह सतैव जे निपातित ॥ ॥ अतिधनभयापक्षी ॥ ४४ ॥
 वज्राभनी दराउनुपई कखभन्या अतोपर्वतकनवज्रलेखसा लुद्धन ॥ ४५ ॥
 कोभक्षोभक्षकोनित्यं कोसुखानीचरोणीनां ॥ यस्य भार्यास्वसंतुक्ता क्वचतस्यो

त्सवंगहे ॥ ॥ सर्वभक्षीकनः सभक्षकाहाह सदातेगीकनसुखकाहाह जत्को
 त्रिअसंतोवाह उभक्तकाहाह सुखहोला ॥ ४५ ॥ सुभीक्ष्णकर्वकोनीतै सुखनीत्यं
 मतेगीनां ॥ भार्याभर्तुवसायस्य तस्य नित्योत्सवंगहे ॥ ॥ सुभीक्ष्णकासमय
 मावेतिगर्वाकोद्रुह निहोगीकनसदासुखद्रुह ॥ ४६ ॥ सर्वपहवसंदुःखं सर्वमा
 त्मावसंसुखं ॥ एतद्धीमासमासेन लक्षणं सुखदुःखयो ॥ ॥ अर्काकोवस
 मारहनुसवैदुःखहो आक्रावसमारहनुसवैसुखहो सुखदुःखकोलक्षणयहि
 हो ॥ ४७ ॥ सुखस्यानंतं दुःखं दुःखस्यानंतं सुखं ॥ सुखदुःखमनुष्यानां चक्रव
 र्त्तिवर्तते ॥ ॥ सुखकाशं तरमादुःखद्रुह दुःखकाशं तरमासुखद्रुह मनुष्ये

कन सुखदुःख कुंभालकाचक जैफरीदं ॥४५॥ वक्रभीमूर्खसंघाटे रन्योने
 पसुवृत्तिभी ॥ छादयंतिगुणासर्वान् मेघैरिवदिवाकरा ॥ ॥ मूर्खलोकसर्वैवा
 तुलाभयाकोठाउमा गुणीकहेरुधीयोजनछैन जलैषीसूर्यकन बादल्लेहै
 प्याऊछोपछन् ॥४६॥ असंतिसहसंगपन कोनयांतिधमांगति ॥ पयोपीसौदि
 निहले मझपीतेविधीयते ॥ ॥ कुजातिसीतसंगभयापद्धि भलोमानीस ॥३९॥
 पनी कुजातैबोलाउछ कखभन्या सुदीनीलेदुदवोकील्पायापनीरक्सीहोभं
 छ ॥४०॥ असत्संपर्कदोषपन अधमायांतिताधव ॥ मार्गतिमीरदोषेन समोपी
 विसमायते ॥ ॥ असाधुसितसंगभयापद्धि साधुपनिअसाधुहुं कखभ

न्या अंधारलेहोप्यापद्धि समवातोपनी विसमदेवींछ ॥४१॥ उन्नैसहसंगे
 न कोनयांतिममुदती ॥ मूर्धास्त्रिनीराधायेनेग्रंथीतैकुसूमैसह ॥ ॥ भ
 लासितसंगभयापद्धि मंदोपनीभलैहुं कखभन्या फुलसीतगासीयाकोघा
 सपनीसीरमारहुं ॥४२॥ किंकरिख्येति संपर्क स्वभावोदुरतिकम ॥ पस्यासफ
 लमध्यस्थ कयायोनास्रभागत ॥ ॥ भलाकोसंगभयालेक्याहुं स्वभावहुं
 न कखभन्या आपभीवकोईलोतरैहुं ॥४३॥ शर्करावसबंधेन मध्यनीम्वप्र
 तिष्ठीति ॥ मधुक्षिरसमातति निम्बकिंमधुरायेते ॥ ॥ सखरमानिमोपनुदुद
 रमहसराहुं नैपनीनिम्नितैहुं जसअर्थ स्वभावफरीदैन ॥४४॥ पुत्तकेषुच

या विद्या परहते युयधनं ॥ कार्यकाले च संघाते न सा विद्या न त धनं ॥ पु
न काले व्याका विद्या ॥ अर्का को हात मार त्या को धन का जप या का धीमा
ला गै रगा ॥ ५५ ॥ दूरस्थानि च मीत्रानी नित्ये हो निच वांधवा ॥ किं प्रयोजन कर्तव्यं
मर्थतो निस्फलानि च ॥ ता धा कामी व स्नेहन मया को भाई का क्या प्रयोज
न ॥ काम मान ला ग्या को निस्फल हो ॥ ५६ ॥ अत व्या दु म व्या नां च दूरस्थानि च
वांधवा ॥ का ता चारे व्यरूपा च य काले नोप तिष्ठति ॥ वन को फल ता धा को ॥ २८ ॥
भाई का क्या प्रयोजन ॥ यति का जता पाई दैन भीता माले व्या का चीत्र कार जतो
५७ ॥ प्रज्ञा वचन हीन स्य कर्म हिन सुयो न ॥ निरस्थ चेतना तस्य भस्म न्या हुत

योग्या ॥ ॥ अज्ञानी वचन हीन कर्म हिन मनुष्य को काज व्यर्थ हो ॥ ५८ ॥ छा
ज बुद्धि अर्धी आहुं दंपत्यो कलह स्तथा ॥ चत्वारो निस्फला यो ति अभाते मेघ दं
वर ॥ ॥ दो का को बुद्धि अर्धी को आहु जो ई पोई को कलह विहान को मेघ ईचा
रथो क व्यर्थ होई जांछ ॥ ५९ ॥ निस्फला रूप निस्पृहा निस्फलारति चातुरे दोष सं
युक्त सील स्य श्रुति विप्र स्य निस्फला ॥ रूपनिको चाकरी रोगी को मैथुन
दुखी बाल रा को विद्या यति व्यर्थ होई जांछ ॥ ६० ॥ वरय कुल जां पाज विरूपामयी
कंन्यका ॥ रूप श्वी नीन नी चत्प वैवाह्यं सहसित ले ॥ ॥ ज्ञानि जन ले रूप न भ
यापनी वदो कुल की कंन्या विवाह गर्तु सुंदरि भयापनी निच कुल कि कंन्या विवा

हनगर्नु॥६१॥विषादप्यमीतं ग्राहं ममप ध्यावपिकं चका॥ नीचादप्युत्तमा विप्रा
 सिः रत्निदुष्कलादपी॥ ॥ विषमापनिष्पन्नमया फिकीवानु जेष्पकुरोता वा
 लक्षकोपनीपामानमानु निचक्षुपनीधुलो विप्रा लीनु॥६२॥कल्पदोषकुलेना
 स्ति व्याधीनां को नपीदित॥ केनतचसनं प्राप्त्त श्रीचंकस्यनीरंतर॥ ॥ कत्का
 कुलमादोषदैनरेण नलाग्पाको कश्चाईदुःखनभयाको कश्चाईदुःखलक्ष्मी ॥२॥
 ॥ कत्काघरमाद्॥६३॥ दोषोप्यस्ति गुणोप्यस्ति निर्गुनो बोधी जंतुषु॥ सुकु
 मास्त्वपद्यस्य नालं भवति कर्कस॥ ॥ सर्वेकादोषपनीकुंद वेसकमलको
 नालवधो कुंद॥६४॥ अमृतं सिसीरो वक्त्रि अमृतं सो भोजनं ॥ अमृतं गुणवति

भार्या अमृतं बालभाषीत॥ ॥ जाराको अमृतखागो हो सीरवानु गुणमया
 किस्ति अमृत हो बालवले वोल्याको अमृत हो॥६५॥ दुर्लभा प्राकृति बानी दुर्लभस्
 तुलसी प्रभु॥ दुर्लभा वसुहृत्तारी दुर्लभा वचनयय॥ ॥ सस्कृत बोली क्षमा तं न
 राजा ॥ तकीस्त्रि प्रीय वचन यतिथो कदुर्लभ हो॥६६॥ नदीनां जां रुवि श्रेष्ठो ना
 रिनां च प्रतिवृत्ता॥ मभुष्यानां नृपश्रेष्ठो देसानां यत्र नीर्हति॥ ॥ नदिमागंगाश्रे
 ष्ठस्त्रिमा प्रतिवृत्ताश्रेष्ठ मनुष्याणां राजा श्रेष्ठ देसमाग्या फुवत्याको श्रेष्ठ॥६७॥ पुत्र
 पौत्रजना कर्नदासिंदास समाकूलं॥ भार्या विरहीतं पुंसा यथा रणे तथा गृहे॥
 छोरा नाति कमारा कमारी यति संजुक्त मयापनी स्त्रिनभयाको घरवने हो॥६८॥

सर्वेषां मे वरदानां स्त्रियोरत्नमनुत्तमं ॥ तस्मात्तदर्थं निचर्या नास्तु ते का धनेन कीं
 सवैरत्नभंडाधुलोरत्नस्त्रिहो. तस्य चर्थः स्त्रिनभयापदी धनलेक्याप्रयोजनद ॥ ६८
 कुस्त्रिहंति कुतुम्बानी कुपुत्रो हन्यते कुलं कुमंत्रो हन्यते राजा राजें चौरैरहन्यते ॥
 कुस्त्रिले कुतुम्बको नासगर्द कुपुत्रले कुलको नासगर्द कुमंत्रो ले राजा को नासगर्द
 चोरले राजप को नासगर्द ॥ ७० ॥ स्त्रिना दोष सह्यानी गुणे स्त्रिनी महिपते ॥ गृहा
 चास्तुतो ते त्रि मरणे पतिना सह ॥ ॥ स्त्रिको दोष हजा १०००६ गुण भव्या तिन ॥ ७१ ॥
 मात्रद कया कया भव्या धारको रक्षागर्नु दोरा पाउनु सति जानु ॥ ७२ ॥ कवय कीं न पसे
 ति किं न भवति वायसा ॥ प्रमदा किं न कुर्वति किं न जल्पति मं प्रपा ॥ ॥ कवि

हेतुले न देखा को कयाद् कागले न बाया को कयाद् स्त्रिहेतुले कया पो गर्दन मतवाला
 लेखा पो बोले न ॥ ७२ ॥ पुत्र प्रयोजनं भाव्या पुत्रापी राउ प्रयोजन ॥ हित प्रयोजनं मी
 त्र सर्वमात्मा प्रयोजनं ॥ ॥ दोरा कानि मीत्र स्त्रिहो आक्रापी राउ कानी मीत्र दोरा
 हो हीत कानी मीत्र मीत्र लाउनु आक्रानी मीत्र सवै तुल्पाउनु ॥ ७३ ॥ समुद्रावरण भु
 मी प्राकारावरनाग्रह ॥ नरेन्द्रावरण देसा श्रीरावरनास्त्रिय ॥ ॥ समुद्रले व्य
 द्राको यथी हो पर्याले व्यद्राको घर हो राजाले वेद्राको देस हो सुचाइले व्यद्राको
 स्त्रिहो ॥ ७४ ॥ नगृहानी चचासानी नप्राकारेणारसका ॥ नवं धुरौ चवं धोवा भुसिली
 श्वकुतस्त्रिय ॥ ॥ घरको धन पर्याले रक्षाहुँ देन वंधुले पनीहुँ देन सिलवत्त ८

खिलेमात्रकुंछ ॥ ५ ॥ नदीयातयतेकुलं नारियातयतेकुलं ॥ नारिनांचनदीनां
 वस्वच्छदललीतागति ॥ ॥ नदीलेआफुतीरभक्ताउछ ॥ खिलेआफुकूलको
 नासगई नदीको ॥ खिकोयकैचलन्हो ॥ ७६ ॥ लक्षाणार्थस्थितंरक्ष भक्तपा
 र्थस्थितंनप ॥ पार्थस्थंपुरुषंयोवीत् व्यस्तयंतिनसंसय ॥ ॥ लहरालेआ
 फुनजीककोहृषसमाउछ ॥ राजालेआफुनजीककोसेवकनीकोमांदछ ॥ खि
 लेआफानजीककोपुरुषसमाउछ ॥ ७७ ॥ नैवपस्पतिजात्यंधकामांधोनैवप ॥ ३१ ॥
 स्पति ॥ नपस्पतिमदोन्मत्त अर्थदोव नपस्पति ॥ ॥ जनैदेवीकानुलेकेही
 देवैन कामानुलेपनीकेहिदेवैन अहंकारिलेपनीकेहीदेवैन सधैधनतुला

उलाभंयालेपनीकेहिदेवैन ॥ ७८ ॥ जीर्नमनंप्रसंस्यन भार्याकातयौवनं ॥ रण
 प्रत्यागतसू सतेचग्रहमागत ॥ ॥ अंनवायाकोषच्यानिको वयसायाकि
 खिनीको संगामदेवीघरफर्काकोसूरोनीको अंनघरभीउपस्याकोनीको ॥
 ७९ ॥ लक्ष्मीलसनहीनेव कुलहिनेसरस्वती ॥ अपात्रेमतेनारिगीरौवर्षतीवासव
 ॥ लसनभद्रन्याहेउकिलक्ष्मी अहितकूलमावस्याकीसरस्वति घनियाजानमा
 लयभयाकीखि ईडलेपर्वतमापानीपन्याजलोवर्थहो ॥ ८० ॥ यस्यभार्याकूरुपा
 व भक्तामनुजामीनी ॥ सतेमधुरभाषीव साश्रमानीशीयाशीया ॥ ॥ जस्का
 खिसुंदगीछ पुरुषलेभन्याकोमांदछ श्रीतीवचनबोलाछे उतेस्किपुरुषबुढोभर्य

पनीदिनदीनैजवानहुं ॥ ८१ ॥ यस्य भार्या विरुपाक्षी कसली कलसप्रिय ॥ उन्न
 तेतरवादीच सागरानजराजरा ॥ ॥ जस्को खिना सीछ सदा कलहगार्या छ फेई
 सितउन्नराउन्नरिगर्पा छ तेकि पुरुष चाई बुढो हुंछ ॥ ८२ ॥ नस्य भार्या गृहे नीत्पं भु
 निचपीवर्जति ॥ नस्य सिदति गावानी पक्षिनी वहिमागम्य ॥ ॥ जस्को खिले पु
 रुख कन कुकुकराया जै धैगर्दछ तेकि पुरुष को साहि उदो कमल तु क्दा जै सुक्
 छन् ॥ ८३ ॥ यस्य भार्या गृहे नीत्पं मातैव हीन कारिनी ॥ वर्धते तस्य गावानी भुक्त ॥ ८४ ॥
 पक्षयथाससी ॥ ॥ जस्को खिले आमाले निको गर्दछ निको गर्दछन् तस्को साहि
 शुक्ल पक्षका चन्दमा जै बहु दछन् ॥ ८५ ॥ किं जातैव दुभी पुत्रै स्वक संताप को रकै ॥ वरमे

ककुलाले वि यत्र विश्रामते कुलं ॥ ॥ स्वक संताप दीन्या धैरै होरा भयाले क्का
 हुंछ कुलघातिन्या यकै पुत्र लेपनी हुंछ ॥ ८५ ॥ यक भार्या त्रय पुत्रा देहली दस
 धेनव ॥ कल्पकाला वसाने पी न ते सास्येति विख्यात ॥ ॥ त्रियक होरातिन
 दुई हल गाई दस यति हुन्पा को कै रूपनी विगर्दैन ॥ ८६ ॥ यस्तव्या वहव पुत्रा
 गयामे को यदी वजेत् ॥ यजेत व्यास्वमे धेन नीलं वा ह्यमुत्सृजेत् ॥ ॥ धैरै हो
 रा हो सभनी ईछा गर्नु धैरै भयापक्ष ॥ यक को हि गया जाला यक को हि अस्वमे धज
 जगर्ला यक को हि ह्योत्सर्ग जजगर्ला ॥ ८७ ॥ एकेन सुक्क हसन दह्यमाने नव
 हिना ॥ दह्यते तदनं सर्व सुपुत्रेन कुलं यथा ॥ ॥ सुक्या को यक ह्यमा आगोला

गदासवैवनदधींछ. तल्लैकुपुवले. कुलकोनासगई. ॥ ८८ ॥ एकेनापीसुहृक्षन. वन
 तेनसुगंधीनां. ॥ वासीतंतदनंसर्व. सुपुवेनकुलंयथा. ॥ ८९ ॥ वनमायबहसमा
 सुगंधफुलफुल्लासवैवनमासुगंधाराउछ. तल्लैसुपुवलेकुलकोउझाएगई. ॥
 ९० ॥ यस्यपुत्रावस्थाभूया. भार्याहृन्नुवर्तिनी. ॥ विभजेष्टपीसंतुला. स्वर्गेत
 त्यमहितले. ॥ ९१ ॥ जस्कोछोएछोएकमाराकमारेवस्यमाह. तस्कोस्वर्गयहीहो. ॥ ९२ ॥
 २० ॥ यपुत्रास्तेपीतुवर्त्या. शपीतायस्यपोषक. ॥ तंमीत्रयत्र. विस्वासं. सभार्या
 यत्रनिर्हंती. ॥ ९३ ॥ वाचुकावस्यमाहंन्याजोहृ. स्वछोराहो. पाल्याकनपनीत्वारुभंनु
 जस्तेउविस्वासहंछ. तपोमीत्रहो. ॥ ९४ ॥ यस्यजीवेतिजीवेति. विष्णामित्राश्ववांधवा

सफलंजीवितंतस्य. आत्मार्यकानजीवति. ॥ ९५ ॥ जस्काजीउदावाहुरामीचजीउ
 छ. सफलजीउनुतस्कोहो. आहुजीउताकोपालेन. ॥ ९६ ॥ सजीवतिशुणायस्य. य
 स्यधर्मसजीवती. ॥ शुणधर्मविहीनस्य. निस्फलंतसेजिवितं. ॥ ९७ ॥ शुणधर्म
 हुन्यामनुष्य. जीउदोहोभंनु. शुणपनीधर्मपनीनहुन्यामनुष्यमन्याकाहो. ॥ ९८ ॥
 वाचासहस्रतियसे. भार्याहृपवतिसति. ॥ लक्ष्मीत्वागवतियस्य. सफलंतस्यजीवि
 तं. ॥ ९९ ॥ जस्कोमुखमासहस्रतिहृ. घासासुंदरिस्त्रिहृ. दानगर्नाकोसामर्षपनीहृ.
 तस्कोजीयाकोसाफलेहो. ॥ १०० ॥ धर्मार्थकाममोक्षानां. यस्यकापीनविअने. ॥ १०१ ॥
 जागरनसोमी. निरर्थतस्यजीवितं. ॥ १०२ ॥ धर्मअर्थकाममोक्षं. यनिचाएथोकमा.

यकपनीन दुन्यामनुष्यजीयाकोविस्फलहो ॥१५॥ धर्मसात्पविहीनस्य दिनपां
 तिचनिरुपां ॥ सलोहकालवस्त्रं व स्वयं चैव प्रजीवति ॥ ॥ धर्मसत्तेन भयाकाम
 नुष्यकोऽप्युवेर्धं दुः कामीकालुगा फान्तामैनासिजां दुः ॥१६॥ स जोरपीगुरोवा
 ना दोषोवाचागुरो रपी युक्तायुक्तवचो ग्राह्यं नवाच्यं गुरुगौरव ॥ गुणका दु
 रनामत्रुकोपनीगर्नु दोषकुरातागुरुकोपनीनगर्नु जोग्यकुरातागुरुकोपनी
 परमानमानु ॥१७॥ अकर्मव्यं न कर्मव्यं प्रा नैकं ह्यगते रपी ॥ कर्मव्यं मे कर्मव्यं प्रा ॥१८॥
 नैक एव गते रपी ॥ ॥ नगर्ना कामगलासंम प्रा ननु ग्यापनीनगर्नु जन्यकाम
 प्रा नांत भयापनीगर्नु ॥१९॥ दुर्जनै सह संग्येन सजनोपी विनस्पति ॥ वसं न जल

मीत्याहु कर्दभै कलुषीकृतं ॥ ॥ दुर्जनसंगपयापद्धी सजनपनीनासिंदू क
 स्वभन्या निर्मलजलहिलो कासंगलेहिलै दुंदु ॥२०॥ कृषीजयति दुर्भीक्ष गोभीरने
 गतं जीत ॥ जीता धा विता नाहि वस्त्रसास्त्र जीता सभा ॥ वेतिगन्याले दुर्भीक्षि
 नासिंदू जाईले अभ्यागत कनजीतु धनदुन्यालेस्त्रिवस्यगर्द वस्त्रसास्त्रले सभा
 जीतु ॥२१॥ इति श्री धानक्यसारसंयहे धितिय सतकं समाप्तः ॥२॥ काले वरि
 पुनासंधी काले चमीत्रसंग्रह ॥ कार्यकारणमाश्रीयं कालसप्ततिपंडित ॥
 वेलाहे रिसनु संगपमीमीलुपर्द वेलाहे रीमीत्रसंगपनि विरोधगर्नुपर्द कार्यको
 हेतुहे रिकुरी जानिजनले समयकालुपर्द ॥२२॥ कालपंचत्रिभुजानी कालसंह

रनेप्रजा॥ कालसुप्रेषुजागर्ति कालोहिदुरतिक्रम॥ ॥ काललेपानपकाउद्ध
 काललेपजाहरणगर्द सुनित्यापनिकालजागिरहंद्ध तसअर्थकालजोइसोव
 जोहो॥२॥ कालानुरोहतेविज फलंकालानुरोहते कालान्प्रवर्ततेष्टुष्टि पुनःका
 लोहिसंहरेत्॥ ॥ कालैलेवियारोप्याकोउमींद्ध कालैलेफलउद्ध कालैलेसष्टि
 गर्द संहारपनीकालैलेगर्द॥३॥ षडिभ्वभूमीरापञ्च चन्द्राकालानमरुते॥ स
 र्वसंहारतेकाल तस्मात्कालोमरुतरं॥ ॥ अकासदीप्ता पृथीवि चन्द्रसूर्यभ ॥३५॥
 ग्नी वायु योसवैकाललोहर्द तसअर्थकालधुलोहो॥४॥ किंकर्षितिवक्त्राच सि
 तायत्रनविभते॥ नग्नक्षप नकग्रामे रजकः किंकर्षिति॥ ॥ सुन्या नभया

काथाउमाबोल्याकाक्याप्रयोजनद्ध नागाकोदेसमाधोविकोकाप्रयोजनद्ध
 ५ कदलीवनमचेस्थो वक्रिमण्डपएकम॥ अविवेकजनस्थाने गुणवान्कींकरी
 व्यति॥ ॥ केराकोवोभयाकोवन्मा जसैआगोकासक्तिहराउद्ध तसैअविवेक
 मानीस्तेउ गुणजनमनुष्यकोकेहिलागैदन॥६॥ प्रलयभीनमर्थाधा भवतिकि
 लसागर॥ सागरभेदमीद्धंति प्रलयोपीनसाधव॥ ॥ प्रलयकालमा समुद्र
 लेपनिमर्त्यादाद्दार्दन् साधुजनलेताकैलेपनीमर्त्यादाद्धर्दिन तसअर्थसा
 धुजनधुलोहो॥७॥ मेरुश्चलतिकल्पांते मर्त्यादंसागरस्यच॥ प्रणिपेनमहास
 ता नवरतिकदाचन॥ ॥ कल्पांतमासूमेरुपर्वतपनीचंचलहुंद्ध समुद्रले

पनि. आकुमर्जादादाईरु. माहापुत्रनमात्रैकैलेपनी. आकुमर्जादादा
 दैन ॥ ८ ॥ विआनेस्त्रिषुचापले. विआनेबासरोत्तप ॥ पातुष्य विप्रतेनिचे. दया
 साधुषुवीप्रते ॥ ॥ स्त्रिदेउचपलाउरु. बासरासउत्तपस्यादुंद. नीवेदेउरु
 चरोदुंद. साधुदयादुंद ॥ ९ ॥ साधुसन्मानमात्रेन. भवन्तिदेहविकीत्या. उपकार
 सतेचापी. दुर्जनकेनगृह्यते ॥ ॥ साधुजनसउहातजोनैमात्र. आकुसिर
 मा. ज्ञानपनीदिंद. दुर्जनसंग. सयउपकारगन्वापनि. आकुदुंदैन ॥ १० ॥ बुध
 बोधानीसर्वांनी. वुनोभसास्त्रबोधयेत्. प्रतेक्षपकृतेदीपे. चक्षुहिनेनपस्य
 ति ॥ ॥ ज्ञानीजनलाईसास्त्रलेखुजाउनुदुंद. मूर्खकनदुंदैन. कस्वभन्याप्रम

३६

क्षदीयोवाल्यापनी. अंधालेक्यहीदेवैन ॥ ११ ॥ नाकिलफलाकाला. दसेनेकेपीस
 जना. अनेपीवदसाकाला. बहिरौबमनोरमा ॥ ॥ सर्जनहर्तनरिवलजस्तो. बाहि
 रषओ. भीत्रकोमले. दुर्जनहर्तकस्वभन्यावयरजस्तो. बाहीराओभीत्रषओ ॥ १२ ॥
 चन्दनसीतलंचन्द. चन्दनेचतुचन्दमा ॥ चन्दचन्दनयोर्मध्य. साधुसंपर्कसीतलं
 श्रीचन्दचन्दनसीतल. चन्दनासीतल. ईदुईचाहिपनी. साधुसंगवस्तुसीतलद
 १३ ॥ अधर्मधनमीदिति. प्रितिमीदितिमध्येमा ॥ उन्नमामानमीदिति. मानोहि
 महताधन ॥ ॥ अधर्मीमनुष्यलेधनकोईदागईरु. मध्यममनुष्यलेप्रितीईदा
 गईरु. उन्नममनुष्यलेमानकोईदागईरु. वडाकोमानधनहो ॥ १४ ॥ मक्षिकाबल

मिहंती. धनमीहंति पार्थिव ॥ नीचाकलहमीहंति. सांतिमीहंति साधवः ॥
 भिंगाघातको ईहागर्ह. राजाले धनको ईहागर्ह. नीचहर्कलहको ईहागर्ह. सा
 धुसांति को ईहागर्ह ॥ १५ ॥ इतराचार्यमीहंती हपमीहंति दारिका ॥ ज्ञानयकुल
 मीहंति. स्वर्गमीहंती तापमा ॥ ॥ अहमनुष्य हरु धनको ईहागर्ह. त्विह हरु
 पको ईहागर्ह. ज्ञानी हरु कुलको ईहागर्ह. तपसी हरु स्वर्गको ईहागर्ह ॥ १६ ॥ अ
 नित्के से नय द्रव्य मति लोभे नयेत् शुभं ॥ पडपी दाच पावति. नैव साधु बुधि अने ॥ ३७ ॥
 अति दुख कल्ल से धन कमाउनु. अनिलोभले सुख गर्नु. अर्काकिन पीदा दी कुयति
 धन साधु होई न ॥ १७ ॥ असकें नार भेत्था ज्ञ. अकार्य नैव कारयेत् ॥ स्वल्प कार्य

न कुर्याच्च. निष्फल नैव सेवयेत् ॥ ॥ ज्ञानी हरु साधु लेन सक्या को काम गर्दैन
 ॥ १८ ॥ सैले सैले न मानी के. मौक्ति कीं न गजे गजे ॥ साधवो न ही सर्वत्र चरुने चव
 नेवने ॥ ॥ सवै पर्वत मा मनी दुंदैन. सवै हाति देउ गज मोति दुंदैन. सवै मीनी
 मसाधु दुंदैन. सवै वन मा श्रीषन्द दुंदैन ॥ १९ ॥ पाकार्य बुधु ज्ञात्मा. त्वकार्य सा
 प्रसावयेत् ॥ सुह. कार्य बुनिहति. राजकार्य बुचिंतयो ॥ ॥ अर्काका काम मा
 जुक्ति गर्नु. आक्राका जमा बाडो साधनु. मीत्र को काज मा तनम न गर्नु. राजा को का
 म मा पराक्रमी हुनु ॥ २० ॥ जले लेये च नीचानां. यत्कृतं तं न दृश्यते ॥ आचल सा
 धुवापीनां. सिला लेये न तिष्ठति ॥ ॥ नीचले गन्या को काम. पानी माले व्याज

स्तोत्रधीरहो साधुलेगनाको काम धुगामालेष्वा जस्तो ॥ २१ ॥ महत्तामापदसं
 ति महत्तामेव संपद ॥ इतरेषु मनुष्येषु नापडो नैव संपद ॥ ॥ वडाकन आपदा
 पनीपद ॥ ऐस्वर्जपनीपाउछ ॥ होतामनुष्यकन आपदापनीपदै न ॥ ऐस्वर्जपनी
 दुंदै न ॥ २२ ॥ संभुलुष्यं तिपत्रेन वस्त्रत्पेयेन चन्द्रमा ॥ विष्णुस्मरणमात्रेन महासं
 करसंपुनै ॥ ॥ अर्कपत्रले श्रीमाहादेवसंतोषदुंद ॥ वस्त्रसेषले चन्द्रमासंतोष
 दुंद ॥ स्मरनागरिविष्णुसंतोषदुंद ॥ वडामनुष्यहृत्हातजो नैमात्रसंतोषदुंद ॥ २३ ॥
 २३ ॥ लेखकपाथक श्रैव ॥ एवानैसास्त्रचिंतका ॥ सर्वव्यसनीसोमूढा क्रियावं
 तश्चपरिडत ॥ ॥ लेखन्यापाथगन्याशास्त्रपद्व्याव्यसनी ॥ इत्येवमूर्खदुन्दुभो

इस्वरको भावनागन्यापि तिपरिडतदुन्द ॥ २४ ॥ वानीजेमस्तवानीजे राजसेवान
 पोधनं ॥ धाराश्रवा विकुर्वन्ती काताहृद्विवाहका ॥ ॥ घोडकोव्यपार राजाको
 सेवा नपस्या ॥ श्लानीपुरुषगर्दन कातरपूरस्वलेवेतिगर्दन ॥ २५ ॥ व्रजेधनार्थवि
 नीजे विप्रार्थिवबहुश्रुतं ॥ अतुकालसवन्मार्थि मानार्थि नृपतिव्रजेत् ॥ ॥ च
 नतुल्याउनालेष्वापागर्नु विप्रकमाउन्यालेधैसास्त्रपद्वनु ॥ होराकाईदागर्ना
 लेरितुकालमासंभोगगर्नु मानकोईदागर्नाले राजाकोसेवागर्नु ॥ २६ ॥ मुखं
 पद्मदलाकारं वाचाचन्दनसितलं ॥ हृदयकर्तृसंपुक्तं त्रिविधं धूर्तलक्षणं ॥ ॥
 कमलकाकुलजस्तोमुख श्रीवन्दजस्तोमुख हृदयमाभन्या करैतिजस्तो योतिन्

धातकालसनहुन ॥२०॥ दुर्जन प्रीयवादीत विस्वास नैव कारयेत् ॥ मधुश्रवति जी
 काग्रे रुदीहालाहलेंवले ॥ ॥ दुर्जन हरसीत विस्वासनगर्तु कपानभन्या जीभा
 माश्रमत्त चेत्तमाविषकुं ॥२१॥ खरसर्पपमात्राणी परहि ज्ञानियत्यति ॥ आत्म
 नोविलोमात्रानी पत्यंनपीनपत्यति ॥ ॥ दुर्जन हरशर्काकोदोषरायोपरमा
 नभयापनीदेवीं ह्वाक्यादोषतावेल प्रमानभयापनीदेवीदेन ॥२२॥ दर्शनि
 याश्रयोमूर्त्ता धनवन्नश्चनिगुणा ॥ दुरस्थापीचदृश्यते कीं सुकापीवपुष्पीका ॥२३॥
 ॥ योमूर्त्तलोक ह्वा धनीराशोभयापनी निर्गुणकोकेहीकामलागैदेन ततोता
 धावत्पाकालाहाकोफुलफुल्यगै ॥२४॥ मूर्त्तपीपीहर्तव्यं पुनस्तः क्षिपदः पशु

भीष्मतेवाक्यसैलेन अहस्तकेथकेयवा ॥ ॥ मूर्त्तलोककनछादीदीनु कपानभन्या
 दुर्दृष्टताकोपशुहो कवनभन्यावानजता गोरामाभीज्याकोकाधाजस्तोत्रिकनुन
 हुन्या ॥२५॥ सर्पकुरखरकुर सर्पाकुरतरवार ॥ मंत्रौषधीवससर्प खकेनौपस
 म्यति ॥ ॥ सर्पपनीमायाकोहाराजाना मनुष्यपनीमायाकोहाराजाना चाहि
 सर्पकोक्याभन्या सर्पतामंत्रौषधीलेवस्यगर्तु कुं हाराजानाकेहीलेवस्यगर्तुहुदै
 न ॥२६॥ हस्तिहस्तसहश्रेन शतहस्तेनवाजीन ॥ शृङ्गीनोपदहस्तेन देसत्यागोनदुर्ज
 नात् ॥ ॥ हस्तिदेवीहजारहस्तताधारहनु घोडादेवीसयहस्तताधारहनु सिङ्ग
 न्यादेवीदसहस्तताधारहनु दुर्जनदेवीदसत्यागगर्तु ॥२७॥ हस्तिनोकुसहस्तेन

कसाहस्तेनवाजीनं ॥ भगीलगुदहस्तेन खऊहस्तेन दुर्जनान् ॥ ॥ हातिकनभंडु
 सदेवाउनु घोराकनकोदीदियाउनु सिद्धुकाकनलउक्रोदेवाउनु दुर्जनकनबद्धदेवा
 ५नु ॥ ३४ ॥ दुर्जनपारहर्तव्यं सास्त्रनासंक्रतोपीसन् ॥ मनीनांभूषनंसर्प किमसौ नभ
 यंकर ॥ ॥ सास्त्रपक्राकोभयापनी दुर्जनकोपासनगर्नु मनीभयापनीसर्पकोपासन
 गर्नु दलाग्द ॥ ३५ ॥ पात्रापात्रविस्पष्टमन धनुपेनद्वयार्थथा ॥ जीगानीश्वनेतेशीर
 शीलानीश्वनेविषं ॥ ॥ पात्रप्रापात्रकोविचाएगाईरहो घासदीकनगाईदुदहिं ॥ ४० ॥
 ६दुददिकनसर्पलेविषदिं ॥ ३६ ॥ सुदसनुमीतीज्ञाता नोपेयेनकदाचन ॥ कालेदु
 र्जनमापांते त्रिनस्थं बहू विजयेत् ॥ ॥ समुद्रसानुद्धमनीश्वनारदनगर्नु ज्यौसर

पारीनासगर्द जसोधासमाध्वैआग्वलेधेरैकुं ॥ ३७ ॥ बसिकेकरकेदोषा सुसिती
 मधुपींगले सतंकानेचयोधेच कुज्जसांजनविमते ॥ ॥ देठाआवादेउद्धोदोषद्धन्
 कैलाजुंगादेउद्धोदोषद्धन् कानावेरंदादेउद्धसंख्यादोषद्धन् ॥ ३८ ॥ थानधस्तोडुएचा
 रो निस्तेहोनीपरीतेजेत् ॥ विस्वाससमयकार्य विस्वासांनुपगद्धती ॥ ॥ थानधस्त
 भयाकोनीर्घताकपटिसीतसंगनगर्नु विस्वासगयानासपद्ध ॥ ३९ ॥ महुनैवमहुंति
 महुनाहंतिदाहन ॥ नासाध्यमहुनाकिं चीतस्मातिस्रगनरोमहु ॥ ॥ जोकवलद्धसो
 साक्रोकोनासगर्द कवललेनसकाकोकेहीद्धन् तसमर्थसाक्रोभंदाकवलसमाक्रोहो
 ४० वनेप्रजोलीतोवद्धि दहमुलानीरसति ॥ समुलमुलयतिचा योगामहुनसीनलं

वनमात्राग्नलाग्नापनीरुषकोजरोरहंछपात्रीलेताजरासुहाउवेलीलेजांछ॥४१॥
 थुलरोमावलीवहुकन्याचवहुभाषीनीउषरानीचसजानीदुरतपरिवर्जयेत्॥॥थु
 लारोभयाकोगोरुकराउराउन्वाकेतिकन्याकिरोलाग्नाकोचेतयतिताधैदेवीछेदनु
 ४२॥रहस्यभेदमैथुनेंपरदोषानुक्तिर्न॥कलहप्रकीर्तिश्चैवदुरतपरिवर्जयेत्॥॥
 गुप्तकुराष्टकासगर्वाहिसाहायतिकनताधैधपाउनु॥४३॥अस्वभुक्तं गजं मत्तं
 वश्चैव प्रभुतिका॥अथवातपूरोदासीदुरतपरिवर्जयेत्॥॥घातघाईवस्याकोघो॥४४॥
 डावहुलायाकोहानीवेस्यास्त्रिभुक्तगरीगाईदरवारकीकेतीयतिताधैछेदनु॥४५॥
 दुर्जनचसदामात्रपरस्यामीरतास्वीयगोजीर्नवस्त्रजीर्नचदुरतपरिवर्जयेत्॥॥

दुर्जनमीत्रपरपुहससीतबोल्यास्वास्मिफात्पाकालुगबुढिगाईयतिताधैवातछो
 दनु॥४५॥नविस्वस्यदमीत्रस्यमीत्रस्यापीनविस्वस्येत्॥कजाचित्कुपीतोमीत्रं सर्व
 गुह्यं प्रकासयेत्॥॥सत्रुसंगवीत्वासनगर्नुमीत्रसंगपनीविस्वासनगर्नुकदाची
 तीत्रिसायापदिप्रकासगर्ता॥४६॥नविश्चसेदविश्वासेविस्वासेनैवविस्वसेत्॥
 विस्वासाभयमुत्पन्नमुलापविनीकृतति॥॥अविस्वासीछेउवीत्वासनगर्नुवि
 श्वासगत्याभयउत्पन्नहोला॥४७॥नदीनांचनवीनांचभृंगीनोसस्त्रपानीनां॥वि
 श्वासनैवकर्तव्यंस्त्रिषुराज्यबुलेषुच॥॥नदीसीतनवत्तामुसीतसिद्धुन्यासि
 ततारवारसमात्मासीतविरानुत्त्रिसीतराजकुलसीतविस्वासनगर्नु॥४८॥नदिती

रेषुयतश्च. याचना निनीराश्याया ॥ सासेतरही तो राजा नवै भेति चिरायुष ॥ ^{दि}नका
निरकोतश्च. आधाराण भयाकास्त्रि. मंत्रिन भयाको राजा धेरै वा चैन ॥ ४६ ॥ यदि संधा
भतं प्रीति. विनीतवन कारयेत् ॥ मुत्तमर्ष प्रयोगं च. परोक्ष दारदर्शनं ॥ धेरै सम्म
प्रीतिरहोत्संवाले. नि. थोक नगर्त. जुवानबेल्नु. दाम उधारान दीनु. यकांतमा अर्का
को स्वाभिमान हेर्नु ॥ ५० ॥ नगदेहुस्त विभासं न कुर्वाह्य लबीग्रह ॥ आत्मनो पीतषा
क्रोधे. मीत्रवैराग्य कारयेत् ॥ ॥ दुस्तसंग विस्वास नगर्त. छलले जगानगर्त. रिसा ॥ ४२ ॥
हानहुनु. मित्रसंग वैराग्य नगर्त ॥ ५१ ॥ कुनय मंत्री राजानां. विप्रं च विषलीपति
प्रवाजीने व्रत धर्मे. न भवन्ति सदा बुधै ॥ ॥ अन्धार्थ मंत्री. राजा. व्यस्यका पोई. व्रत

भंग भयाका बाला. संन्यासी. यतिको सेवा. जानी हल्ले गर्दै न ॥ ५२ ॥ कुमं बनेना
स्त्रि विस्वासं. कुभार्यायां कुतो रति ॥ कुराज्य नास्ति नीतति. कुदेसे नास्ति जीवितं ॥
कुमं वीरु उ विस्वासा हं दैन. कुस्त्रि उ रति हुं दैन. कुराज्य मानी र्ति हुं दैन. कुदेसमा ॥
वाचनु दैन ॥ ५३ ॥ नास्ति सत्पंसदा चोरे. ना लोच विषलीपतौ. मदेपेत सुहृन्नाली
यत्काले त्रय नही ॥ ॥ चोरक्षउ सत्पहुं दैन. व्यस्यका पोई बालाग छउ सुचि हुं दैन
न. मतवाला लेई स्तमी बराब दैन जुवा न्यासंग योति नै थोक दैन ॥ ५४ ॥ दो विप्र विप्रम
जीव. दंपत्यो गुरु सीष्ययो ॥ अंतर्नै वगर्त न्यं. रहस्य ह्यमस्य च ॥ ॥ दुई बालाग
का. अम्नीका. गुरु सिष्यका. वसाहाका. माऊ पात न जानु ॥ ५५ ॥ लोक जात्रा भय

लजा दासिनें त्यागसीतलं ॥ पंचयत्र नवीमंते न कुर्वन्ति च नीरृती ॥ लोकजात्रा
भयलजा तपस्या त्याग ईपा च श्वकनभयाकादेसमानवस्म ॥ ५६ ॥ भाजनं शुक्ता
यांति न वै कल्पवद्रुक्ते ॥ न नातिथिरुद्गीत्यात् न मूर्खसंस्कृतं वदेत् ॥ गाजले
नो दुंदैन सास्त्रजां न्यादे उकपन दुंदैन स्वास्मिद्धे उधी उद्गी दुंदैन मूर्खे उकसंस्कृतं
नोली दुंदैन ॥ ५७ ॥ अरागस्य वाग्नीशेषश्च बाधीसेषस्तथैव च ॥ पुनर्वर्ज्यते यत्
मा तस्मादेवं न कारयत् ॥ ॥ नित्यं च बाधीसेषश्च अग्नीसेषश्चोतिरसेषराष्ट्रुदैन
फेति वद्गी २ आउद् ५४ ॥ उद्देगः कलहः कराडुः श्रुतमर्थपरास्त्रिय ॥ निन्दा मैथुनमा
तस्य सेवते ते ही वर्तते ॥ ॥ अतिरहनु कलहगर्नु कन्याउनु जुवाबेलनु मदवानु प

४३

रस्त्रिगमनगर्नु निन्दा मैथुन जालस्य यति योक्ताज जसोजसोसेवाग्नो तस्व
श्वकदहन् ॥ ५८ ॥ परदाता परस्वच परीवारं परस्वच ॥ परीहास्यंगुरुस्थाने यत्न
परिवर्जयेत् ॥ ॥ परश्रुतिपरधन परनीन्दायतिथोक् गुरुस्थानमानगर्नु ॥ ६० ॥
परास्वकार्यहंता एषो देकेषीत्यवादि च ॥ वर्जयन्नाह संमीचं विषकुं भोपयोमुखं ॥ ॥ पी
थ्या परीवीगार्वास्तासू सङ्काउन्पा यतोमीव द्वादिदीनु योक्ता भन्या विषकोधै
उमाथीवान् दुदहात्याजलो ॥ ६१ ॥ उदेसच वृत्तं च कुभाय्या कुनदिता ॥ कुडव्यच
कुभोजेच वर्जयन्तः एतः सदा ॥ ॥ कुञ्जन कुदेस कुवृत्ति कुकाम कुवीरस्त्रि
कुनदि कुडव्य यतिजानी जनलेखोदनु ॥ ६२ ॥ उर्वसियदीहपेन रंभायदितिलोतमा

गोपालीमेनकाश्चैव वर्जनीयापरास्त्रिय ॥ ॥ उर्वसीरंभातिलोतमा गोपालीमेनका
 जसराजतिराधीभयापनी परस्त्रिदादनु ॥ ६३ ॥ ययुकार्यबुविदेवु सहमाविफ
 लोदया ॥ विपतीसुमहादोषापीरवर्जद्विचक्षण ॥ ॥ जश्लेकाजमाफेदगर्दतका
 लैमाफलमील्योतपनी विपतीमावडोदोवीयो विवसनलेछोदनु ॥ ६४ ॥ भक्ता
 भक्तसमयस्य कार्यकार्यचतुल्यनो ॥ सदाकार्यबुसंदेहा भेतयंसर्वदाबुधै ॥ ६५ ॥
 योभक्तयोश्चभक्त्योकाम योभक्तम भनीनजांन्या सर्वकाममासंदेहमांन्याय
 त्माकनजानीजनलेसदाछादनु ॥ ६५ ॥ भेतयैमकुलीनानां राजापरोपजीविनां ॥ भे
 तयंजानतनुनां कृत्वापुर्वीपकारिणां ॥ ॥ अकुलीदेवीपमीदराउनुपर्द राजादेवी

पनीदराउनुपर्द जानीदेवीयनीदराउनुपर्द अर्चीसनुभयाकादेवीकनपनीदरा
 उनुपर्द ॥ ६६ ॥ पादपानां भयंवातपद्मानां सिसीरोभयं ॥ पर्वतानां भयं वज्रो जंतु
 नां द्विपदोभयं ॥ ॥ रुक्मकनगायुकाभयं कमलकनतुसारोकाभयं पर्वतकनव
 चकाभयं जंतुकनमनुष्पकाभयं ॥ ६७ ॥ मातायदीविवंदआ पितावीकीयतेसु
 तं ॥ राजाकरोतिचान्यायं कोमेजाता भविष्यति ॥ ॥ आमातेविषयुवाउदा वावु
 लेवेचुभंदा राजालेज्जंन्यायगर्दकसैलेरसागर्दन ॥ ६८ ॥ यत्रराजास्वयंचौर समेवी
 सपुरोहीत ॥ तत्राहंकींवीव्यामी यत्तोरसाततोभयं ॥ ॥ जाहाराजाआफैचौर मं
 त्रीचौर प्रोहितचौर भयाकादेसमाकालागद् जाहावातरसाहुंछताहा भय ॥ ६९ ॥

विधातालीबीतायस्या ललाताक्षरमालीका ॥ देवोपीनहिसक्तोति संलीबली
 त्वीतंपुन ॥ ॥ विधातालेलेष्याकोललातकोश्रक्षरदेवले फेरीलेषीमेनुस
 कहैन ॥ ७० ॥ कर्मनोहीप्रधानेन बुद्धिनां किंप्रयोजन ॥ पावानसंकुतोबुधीनेन
 देवोभवीष्यति ॥ ॥ कर्मदेवीबुद्धिकोक्याप्रयोजनद्धुंगकाठकोक्याबुद्धिद्ध
 तैपनीदेवताभनीमांदद्धक्यानभन्या कर्मभन्याकोभुलोहो ॥ ७१ ॥ कर्मनिपीप्र
 धानेन संतीकुरुमेशुभेगहे ॥ बसीष्टदत्तलग्नेपी जानकिंदुःखभागीनी ॥ ॥ ४५ ॥
 कर्ममलेष्याकोभुलोहो ग्रहव्यसभ्यापनीहुंदैन वाहमावसिष्टीबीलेलग्नादिया
 पनीहुंदैनसितालेदुःखपाया ॥ ७२ ॥ मातुकुलेभवेत्तस्मिन् देवोपीगुणसंहती ॥

गुणोपीडोषतायांती वकीभूतेविधातारि ॥ ॥ अनुकुलवेसहुंदा दोषपनीगुण
 हुंद्ध विधातावकहुंदा गुणपनीदोषहुंद्ध ॥ ७३ ॥ किंकरेतिनरप्राज्ञ प्रेतसानस्वक
 र्मभी ॥ प्रायनंहीमनुष्यानां बुद्धिकर्मानुसारिनां ॥ ॥ ज्ञानीभयालेपनीहुंदैन भा
 क्राकर्मलेलग्नापदीपहीलेदेवीमनुष्यको कर्मअनुसारीबुद्धिबल्ह ॥ ७४ ॥ हस
 सेमुखनंदानंसनेकाएवस्यभूषनं ॥ श्रुतंचभूषनंकार्ग भूषनंकींप्रयोजनं ॥ ॥ हा
 तकोगहनादानहो कएवकोगहनासत्यहो कानकोगहनाधर्मकणसुनु अहह
 नाकाक्याप्रयोजनद्ध ॥ ७५ ॥ चरित्रभूषनंस्त्रिणं क्रमात्तापुष्यभूषनं ॥ स्वहतिभु
 षनंस्त्रिनां पतिनांभूषनंरूपा ॥ ॥ त्रिकोगहनासूचिरिहो हवकोगहनापुरलकु

त्याक्याहो. पुरुषको गहना स्वकृतीहो ॥७६॥ नक्षत्रभूषनंचडो. नारीनां भूषनं पती
 पथीवी भूषनं राजा. सिलं सर्वत्र भूषनं ॥ ॥ ताराको गहना च उमाहो. त्रिको गह
 ना स्वामीहो पथीवीको गहना राजाहो. सर्वत्रको गहना श्रीलक्ष्मणमावहो ॥७७॥ महता
 परी भशेष. नरीचामानमुत्तमं ॥ कंसाचिराणाघाटे. कालीयस्य च भूषनं ॥ ॥ शु
 लालेश्वपमानगत्यापनीनीको. नीचलेमानगत्यापनीनीको कस भन्या. श्रीकृ
 ष्णकापाउले. कालीमयनगर्दा. कालीनागकी गहनाको स्वभाभयो ॥७८॥ सुचीभू ॥४६॥
 मीगतंतोयं. सुचीर्नास्ति तीव्रता ॥ सुचीक्षमापरो राजा. संतोषो बालराणो सुची ॥ ॥
 भुमीमापत्याको पानीभुवि. प्रविशतास्त्रि सुची. संतोषी बालराण सुची. क्षमावंत राजा

सुची ॥७८॥ सुची भुमीगतंतोयं. यत्र लेपो नवीमेते ॥ लेपस्थानं परीत्य ज्य. अनेस्थाने
 सुची सुची ॥ ॥ भुमीमापत्याको पानीसूची. जाहालीप्याको दैन. लीप्याको पाउदे
 डा. अरुजगा सूची. पानीभयाको जगासूची पवीत्र ॥८०॥ भस्मस्य भुजने कांस्प नाम
 जामेन सुध्येते ॥ रजसा सुद्धते नारि. नदीवेगेन सुद्धते ॥ ॥ घाणीलेका स्वसुद्धं ॥
 तापो अमीलाले सुद्धं ॥ रजस्वला भैस्त्रि सुद्धं ॥ नदीवेगेन सुद्धं ॥८१॥ पीतुरं
 तपुरंदमात्. मानुर्दजामहानसं ॥ गौमुखात्मसमंदमात्. स्वमेमेव कृवीवजेत् ॥
 बाबुले अंतपुरादिदा. ग्रामाले मानसादीं ॥ नृ. गार्हले. शाफुसमदिंद. आपुले कमाईप
 सु ॥८२॥ कपीलासीरणेन जाहनिगमनेन च ॥ वेदाधारीचारेन. समुद्रो नरकवजेत्

कस्तीगाईको दुदधान्या ब्राह्मणगमनगम्य वेदको अक्षरचर्चागर्मी भुङ्कननर
कजांछ ॥ २३ ॥ सुदहलेनयोभुक्ते मासमेकं नीरं ॥ जीवमानो भयदुजो मत्तः खानश्च
जायते ॥ ॥ ब्राह्मणलेषु दीनीकाहातवान् एकमहीनास्मं बामापद्धी जीवं ज्वालस
मभुङ्गहो नन्यापद्धी कुक्कूको जो नीमाजन्मी ॥ २४ ॥ स्ननहिनास्तु यो नारी घृतहि
नंतु भोजनं ॥ वस्त्रहि नमलंकार विआहि नदी जन्तम ॥ ॥ इदनकुन्यास्त्रि घुनभया
को भोजन जगको गहना विमानभयाको ब्राह्मण यतिको स्वभाहुदैत ॥ २५ ॥ शोभत्य ॥ ४७ ॥
सलीले पद्म स्वभस्याद्विषतो दिज ॥ स्वभान्नपसंयुक्तो ब्रह्मसुलस्य स्वभने ॥ ॥ नल
माकमलको स्वभाहुंछ ब्राह्मण सनु देवी स्वभाहुंछ ज्ञानी नवत्पालेस्ते भाहुंछ श्रुते

घाउले स्वभाहुंछ ॥ २६ ॥ जज्ञोत्सवं च वीधानां मुखानां कलहोत्सवं ॥ पुरुषोत्सवनातिनां
गवारो वत्तलोत्सव ॥ ॥ ब्राह्मणको उच्छाहा जज्ञर्तु मूर्खको उच्छाहा कलहर्तु स्वा
स्मिको उच्छाहा स्वसम्बत्तर्तु गाईको उच्छाहा मैकैलघासवानु ॥ २७ ॥ अग्नीहोत्र फ
लं वेदस्त्रीलं वृत्तिफलं श्रुते ॥ रतिपुत्रफलानारी दत्तभुक्तफलं ध्रुवं ॥ ॥ वेदको फ
लज्नीहोत्रहो पुरानसुन्याको फलसिलवत्तद्वन् त्रिकाफलरत्नापुत्रहो धनको फ
लदीनुवानुहो ॥ २८ ॥ अग्नीदहतितापेन सूर्योदहती रस्मीभी ॥ राजादहतिदलेन
नपस्या ब्राह्मणोदहेत् ॥ ॥ आगोकातापलेपोल्ह श्रीसूर्यकाकिरागलेपोल्ह
राजालेडाडगीपोल्ह ब्राह्मणलेनपस्यागरीपोल्ह ॥ २९ ॥ मनसां कं मत्तं सांस क

करे नमस्तीतदधी ॥ तर्ज न्यादंतप षं च तुल्यगोमांसमक्षरा ॥ ॥ नालुपातको
तर्की ॥ मन्थाकोमासु तर्जनीगुं ॥ लेदातमा रुन्धा हानलेमथाको दहि यतिगोमां
सतुल्यहो ॥ ६० ॥ नहं न्यातमतींदमात् धनेमानं न दस्यते ॥ संकातयंपारितेज्य भक्षमां
सजुधीधिर ॥ ॥ आकुलेकातुदैनवचनदीनुदैन माथाकोहेनुदैन योतिनसंका
छादी ॥ हासुबायापापदैनहेजुधीधीर ॥ ६१ ॥ नमांसमक्षरांमांस नमअंनचमै
धुन ॥ प्रभतेरेनभुतीनां नशतिलुमहाफलं ॥ ॥ मासुबायाकोमैधुनगन्धा ॥ ६२ ॥
कोपापतादैन पंतुकोदीदयावदोगुनह ॥ ६३ ॥ वतुः सागरपर्यंत योदयात्पथी
वीमीमां ॥ नबादेचापीयोमांस तुल्यमेतद्विबुधुं धा ॥ ॥ चारसमुद्रलेवेद्रियाको

पथीबादानदीत्याकोपुन्यजेमासूखांदैन त्योफलपाउह ॥ ६३ ॥ अग्नीरापस्त्रि
योमूर्खा सप्यराजकुलानीच ॥ नीत्यमेवोपचारेण सप्रधानहरानीयत् ॥ ॥
आगोपानीस्त्रि मूर्ख सप्य राजा ॥ नलेसदाउचारणगरीप्राणहरनगर्ह ॥ ६४ ॥
शुष्कमांसत्रीयो ह्मदा वालाकस्तहहोदधी ॥ प्रभातेमैधुननिन्दा सप्रप्राणह
रानीयत् ॥ ॥ सुखाकोमासु बुधीस्त्रि विहानको घाम वालोदधी ॥ विहानको
मैधुन नीन्दा यतीथ्वकलेचादेप्राणलींद ॥ ६५ ॥ सप्रोमांसघतंसप्र वालास्त्रि
सीरभोजनं ॥ उष्णोदकतहह्मदा सप्रधानहरानीयत् ॥ ॥ आलोमासु सौंजि
धु तहनीस्त्रि दुद भात् रसको ह्मदा तातोपानी योद्ध्वकलेचादेप्राणवहा

उरु॥२६॥ अत्रादष्टगुणं पश्य॥ पिशादष्टगुणं पश्य॥ पयोदष्टगुणं मांसं मांसादष्टगु
 णं घृतं॥ ॥ अन्नचाहि आह्वाणवधता रोहिमाद् रोतिचाहि आह्वाणवधता इद
 माद् उदचाहि आह्वाणवधता मासुमाद् मासुचाहि आह्वाणवधता शुमाद्॥२७॥
 पंचद्विप्रवीनस्यंती स्तब्धोलुब्धश्चो न॥ अभिमानि च कामी च गुरुदेवी तथैव च
 यती पंचजना चादैन स दुष्टः कोको भन्या अनी लोभी अहंकारि क्षीचरो धिना
 या गुरुनीन्दक॥२८॥ गोभी विप्रैश्च वेदैश्च सतमी सप्रवादिभी॥ अलक्ष्मणसी ॥२९॥
 लैश्च सप्रभी धार्यते सही॥ गाईले ब्राह्मणले वेदले सत्यवादीले अलोभीले
 दाताले यतिसातले पृथ्वीवीधारणाग्याकोद्॥३०॥ असाधीह संसारे सा

2361

ASHA ARCHIVES

रमेनु चतुस्तयं॥ कात्यांवाससतासंगो गंगाभसंभुपुजनं॥ ॥ यस्य सारसं
 सारमा सारचारथकध् क्वाक्याभन्या कासिवासगर्भु श्रीमाहादेवकोपूजा
 गर्भुसाधुसंगबलु गंगजलपीउनु यतिसारद्॥३००॥ ॥ इति श्रीबानक
 सारसंग्रहे नृतीयलनकसंपुर्णसमाप्तः॥ ॥ शुभम् ॥

५०

५०

५०

आशा अरु काचि
2361
ASHA ARCHIVE

Handwritten text in a script, likely Odia, located below the central circular illustration. The text is written in dark ink and appears to be a single line or a short phrase.

2361